

~~K 5817A~~

17172962

ЛІТЕРАТУРНИЙ ЖУРНАЛ

1-2

СЕРПЕНЬ

1936

ДЕРЖАВНЕ ЛІТЕРАТУРНЕ ВИДАВНИЦТВО

Ціна 1 крб. 50 коп.

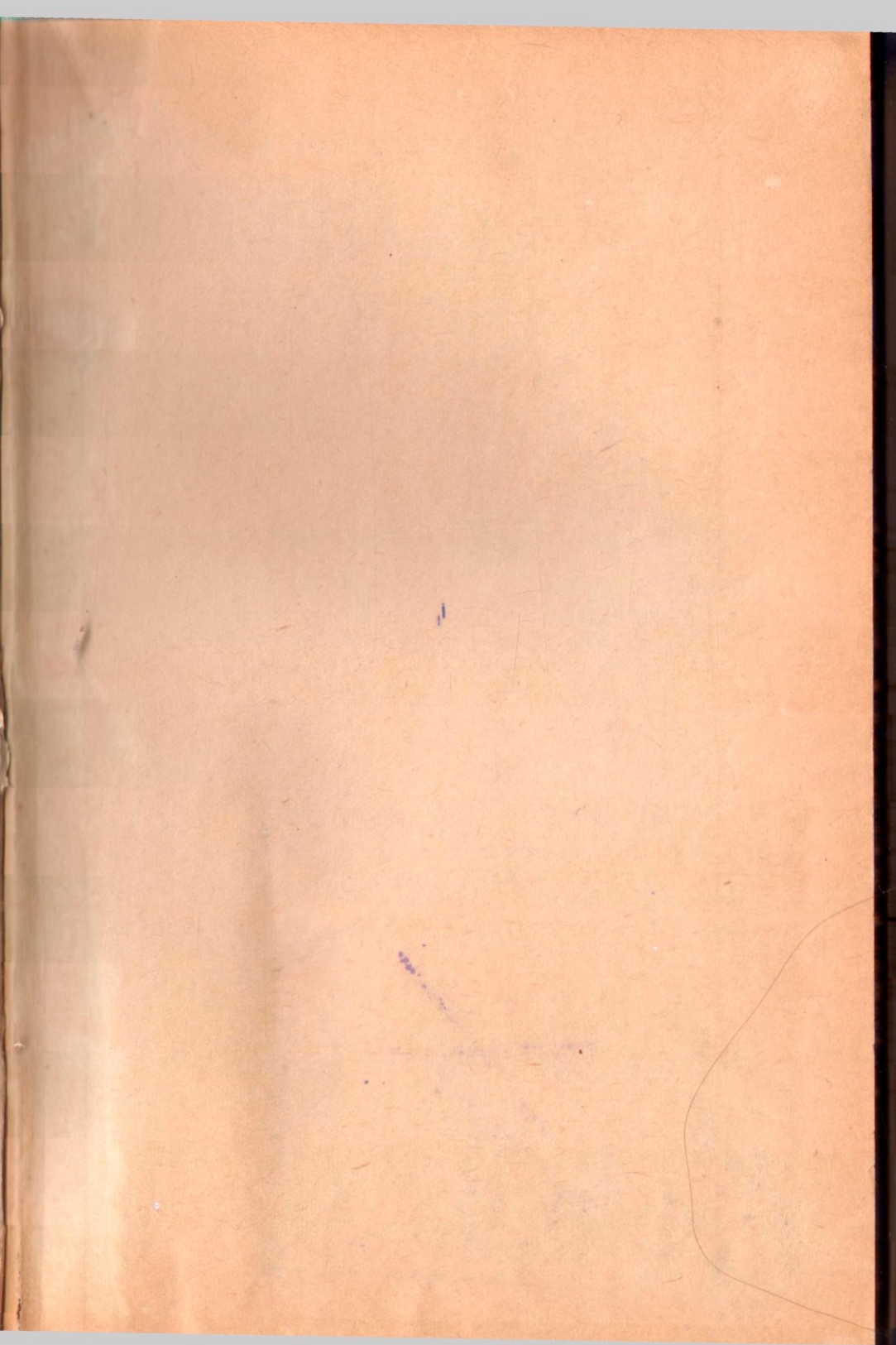
V.N. Karazin Kharkiv National University

00721332

4

В соответствии с составлением, в смысле партийной составляющей, в смысле екатерининское целое с группой екатерининское особенно тяготею к Брянскому естественным для району. На Брянском заводе из них, которые существовали, наша большевистская работа. Промышленные органы почти единственной легальной организации в Каменском. Больничные кассы и рядом с ними — в выбрасывал горы с громадных труб, казались факелами трубами жел. дорожники. Снарядками тут же подаваемый через отступлен темп, усиленным тогда разнравших по цепи огневых снарядов. Война стала выехал, и в конце ноября 14 г. приехал наш поезд проходил по цепи огневых снарядов. Выходил, и в конце ноября 14 г. приехал наш поезд проходил по цепи огневых снарядов. Выходил, и в конце ноября 14 г. приехал наш поезд проходил по цепи огневых снарядов.

K-5817—

ЛІТЕРАТУРНИЙ ЖУРНАЛ 6

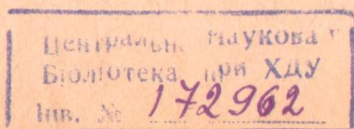
ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНІЙ
КРИТИЧНИЙ
I
ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНИЙ
МІСЯЧНИК

ОРГАН УКРАЇНСЬКОГО ТА ХАРКІВСЬКОГО ОБЛАСНОГО
ПРАВЛІННЯ СПІЛКИ РАДЯНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ

1
серпень
1936

ДЕРЖАВНЕ ЛІТЕРАТУРНЕ ВИДАВНИЦТВО
КИЇВ • ХАРКІВ

12

ЗМІСТ

	Стор.
Конституція СРСР (проект)	3
О. М. Горький	19
М. Горький — Пісня про Буревісника	36
Іван Вирган — Соловей	37
Хаїм Гільдін — Мій батько	38
Михайло Доленго — Мереф'янський бір	39
Петро Дорошко — ***	40
Наталя Забіла — З „Пісні пісень“	41
Майк Йогансен — Мати	42
Степан Крижанівський — Лірика	43
Арон Копштейн — Хазкоро	44
Григорій Літбак — Горніст грає зорю	45
Хана Левіна — Весна	46
Терень Масенко — Зимові пісня	47
Ігор Муратов — Вогні на трамваях	48
Микола Нагнибіда — Помилка перехожого	49
Гр. Петніков — Революція	50
Марія Пригара — Струмок	51
Володимир Свідзінський — Китаець	52
Володимир Сосюра — Весною	53
М. Хашчеватський — Поділ у Києві	54
Анатоль Гак — Юль. Новела	55
Юрій Хазанович — Коли перемагає старість. Оповідання	70
Акоп Акопян — На червоній на весні.	84
Акоп Акопян — Завод	85
Г. Гельфандбейн — Поезія соціалістичного Києва	86
Ол. Жданович — Змужніла молодість поета	90
Василь Клен — Українська народна пісня	97
Література, мистецтво, наука	102

Й. В. СТАЛІН

ПОСТАНОВА ПРЕЗИДІЇ
ЦЕНТРАЛЬНОГО ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ
СОЮЗУ РСР

ПРО КОНСТИТУЦІЮ СОЮЗУ РСР

Заслухавши доповідь голови Конституційної Комісії тов. Сталіна про проект Конституції СРСР, президія ЦВК Союзу РСР постановляє:

1. Схвалити проект Конституції Союзу РСР, поданий Конституційною Комісією ЦВК Союзу РСР.

2. Скликати Всесоюзний з'їзд рад для розгляду проекту Конституції Союзу РСР.

3. Строк скликання Всесоюзного з'їзду рад установити 25 листопада 1936 року.

4. Опублікувати проект Конституції Союзу РСР для всенародного обговорення.

Голова Центрального Виконавчого
Комітету Союзу РСР — М. Калінін

В. о. секретаря Центрального Виконавчого
Комітету Союзу РСР — І. Уншлихт

Москва, Кремль,
11 червня 1936 року

Пролетарі всіх країн, єднайтеся !

КОНСТИТУЦІЯ

(ОСНОВНИЙ ЗАКОН)

СОЮЗУ РАДЯНСЬКИХ СОЦІАЛІСТИЧНИХ РЕСПУБЛІК

ПРОЕКТ КОНСТИТУЦІЇ СОЮЗУ РСР, ПОДАНИЙ КОНСТИТУЦІЙНОЮ КОМІСІЄЮ
ЦВК СОЮЗУ РСР І СХВАЛЕНИЙ ПРЕЗИДИЄЮ ЦВК СОЮЗУ РСР
ДЛЯ ВНЕСЕННЯ НА РОЗГЛЯД ВСЕСОЮЗНОГО З'ЇЗДУ РАД

Розділ І

СУСПІЛЬНИЙ УСТРІЙ

Стаття 1. Союз Радянських Соціалістичних Республік є соціалістична держава робітників і селян.

Стаття 2. Політичну основу СРСР становлять Ради депутатів трудящих, що виростили і зміцніли в наслідок повалення влади поміщиків та капіталістів і завоювання диктатури пролетаріату.

Стаття 3. Вся влада в СРСР належить трудящим міста й села в особі Рад депутатів трудящих.

Стаття 4. Економічну основу СРСР становлять соціалістична система господарства і соціалістична власність на знаряддя та засоби виробництва, що утвердилися в наслідок ліквідації капіталістичної системи господарства, скасування приватної власності на знаряддя та засоби виробництва і знищення експлуатації людини людиною.

Стаття 5. Соціалістична власність в СРСР має або форму державної власності (всенародне добро), або форму кооперативно - колгоспної власності (власність окремих колгоспів, власність кооперативних об'єднань).

Стаття 6. Земля, її надра, води, ліси, заводи, фабрики, шахти, рудні, залізничний, водний і повітряний транспорт, банки, засоби зв'язку, організовані державою великі сільськогосподарські підприємства (радгоспи, машино-тракторні станції і т. п.), а також основний житловий фонд у містах і промислових пунктах є державною власністю, тобто всенародним добром.

Стаття 7. Громадські підприємства в колгоспах і кооперативних організаціях, з їх живим і мертвим реманентом, продукція, що її виробляють колгоспи та кооперативні організації, так само, як і їх громадські будівлі, становлять громадську, соціалістичну власність колгоспів і кооперативних організацій.

Кожний колгоспний двір має в особистому користуванні невелику присадибну ділянку землі і в особистій власності підсобне господарство на присадибній ділянці, житловий будинок, продуктивну худобу, птицю та дрібний сільськогосподарський реманент—згідно з статутом сільськогосподарської артілі.

Стаття 8. Земля, яку займають колгоспи, закріплюється за ними в безстрокове користування, тобто навечно.

Стаття 9. Поруч з соціалістичною системою господарства, яка є півною формою господарства в СРСР, допускається законом дрібне приватне господарство одноосібних селян і кустарів, яке ґрунтується на особистій праці і виключає експлуатацію чужої праці.

Стаття 10. Особиста власність громадян на їх трудові прибутки та заощадження, на житловий будинок і підсобне хатне господарство, на предмети хатнього господарства і вжитку, так само як на предмети особистого споживання та комфорту — охороняється законом.

Стаття 11. Господарське життя СРСР визначається і спрямовується державним народногосподарським планом в інтересах збільшення суспільного багатства, неухильного піднесення матеріального та культурного рівня трудящих, зміцнення незалежності СРСР і посилення його обороноздатності.

Стаття 12. Праця в СРСР є обов'язком кожного здатного до праці громадянина за принципом: „хто не працює, той не їсть“.

В СРСР здійснюється принцип соціалізму: „від кожного за його здібностями, кожному — за його працею“.

Розділ II

ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ

Стаття 13. Союз Радянських Соціалістичних Республік є союзна держава, утворена на основі добровільного об'єднання рівноправних Радянських Соціалістичних Республік:

Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки,
Української Радянської Соціалістичної Республіки,
Білоруської Радянської Соціалістичної Республіки,
Азербайджанської Радянської Соціалістичної Республіки,
Грузинської Радянської Соціалістичної Республіки,
Вірменської Радянської Соціалістичної Республіки,
Туркменської Радянської Соціалістичної Республіки,
Узбецької Радянської Соціалістичної Республіки,
Таджицької Радянської Соціалістичної Республіки,
Казахської Радянської Соціалістичної Республіки,
Киргизької Радянської Соціалістичної Республіки.

Стаття 14. До відання Союзу Радянських Соціалістичних Республік в особі його вищих органів влади і органів державного управління належать:

- а) представництво Союзу в міжнародних зносинах, укладення і ратифікація договорів з іншими державами;
- б) питання війни і миру;
- в) прийняття до складу СРСР нових республік;

г) контроль за виконанням Конституції СРСР і забезпечення відповідності Конституцій Союзних республік з Конституцією СРСР;

д) затвердження змін кордонів між союзними республіками;

е) організація оборони СРСР і керівництво всіма збройними силами СРСР;

є) зовнішня торгівля на основі державної монополії;

ж) охорона державної безпеки;

з) встановлення народногосподарських планів СРСР;

и) затвердження єдиного державного бюджету СРСР, а також податків і прибутків, що надходять на утворення бюджетів союзного, республіканських і місцевих;

і) управління банками, промисловими і сільськогосподарськими установами і підприємствами, а також торговельними підприємствами — загальносоюзного значення;

к) управління транспортом і зв'язком;

л) керування грошовою і кредитною системою;

м) організація державного страхування майна;

н) укладання і надання позик;

о) встановлення основних засад землекористування, а таксамо користування надрами, лісами і водами;

п) встановлення основних засад в галузі освіти і охорони здоров'я;

р) організація єдиної системи народногосподарського обліку;

с) встановлення основ законодавства про працю;

т) законодавство про судовий устрій і судочинство; кримінальний і цивільний кодекси;

у) закони про союзне громадянство; закони про права іноземців;

ф) видання загальносоюзних актів про амністію.

Стаття 15. Суверенітет союзних республік обмежено лише в межах, зазначених у статті 14 Конституції СРСР. Поза цими межами кожна союзна республіка здійснює державну владу самостійно. СРСР оберігає суверенні права союзних республік.

Стаття 16. Кожна Союзна республіка має свою Конституцію, яка враховує особливості республіки і побудована у повній відповідності з Конституцією СРСР.

Стаття 17. За кожною Союзною республікою зберігається право вільного виходу з СРСР.

Стаття 18. Територія союзних республік не може бути змінювана без їх згоди.

Стаття 19. Закони СРСР мають однакову силу на території всіх союзних республік.

Стаття 20. В разі розбіжності закону Союзної республіки з законом загальносоюзним, діє загальносоюзний закон.

Стаття 21. Для громадян СРСР встановлюється єдине союзне громадянство.

Всякий громадянин Союзної республіки є громадянином СРСР.

Стаття 22. Російська Радянська Федеративна Соціалістична Республіка складається з країв: Азово-Чорноморського, Далеко-Східного, Західно-Сибірського, Красноярського, Північно-Кавказького; областей: Воронізької, Східно-Сибірської, Горьковської, Західної, Івановської, Калінінської, Кіровської, Куй-

бишевської, Курської, Ленінградської, Московської, Омської, Оренбурзької, Саратовської, Свердловської, Північної, Сталінградської, Челябінської, Ярославської; автономних радянських соціалістичних республік: Татарської, Башкірської, Дагестанської, Бурят - Монгольської, Кабардино - Балкарської, Калмицької, Карельської, Комі, Кримської, Марійської, Мордовської, Німців Поволжя, Північно - Осетинської, Удмуртської, Чечено - Інгушської, Чувашської, Якутської; автономних областей: Адигейської, Єврейської, Карачаєвської, Ойротської, Хакаської, Черкеської.

Стаття 23. Українська Радянська Соціалістична Республіка складається з областей: Вінницької, Дніпропетровської, Донецької, Київської, Одеської, Харківської, Чернігівської і Молдавської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки.

Стаття 24. До Азербайджанської Радянської Соціалістичної Республіки належать Нахичеванська Автономна Радянська Соціалістична Республіка і Нагірно - Карабахська автономна область.

Стаття 25. До Грузинської Радянської Соціалістичної Республіки належать: Абхазька АРСР, Аджарська АРСР, Південно - Осетинська автономна область.

Стаття 26. До Узбецької Радянської Соціалістичної Республіки належить Кара - Калпацька АРСР.

Стаття 27. До Таджикицької Радянської Соціалістичної Республіки належить Гірсько - Бадахшанська автономна область.

Стаття 28. Казахська Радянська Соціалістична Республіка складається з областей: Актюбінської, Алма - Атинської, Східно - Казахстанської, Західно - Казахстанської, Карагандинської, Південно - Казахстанської.

Стаття 29. Вірменська РСР, Білоруська РСР, Туркменська РСР і Киргизька РСР не мають у своєму складі автономних республік, так само як і країв і областей.

Розділ III

НАЙВИЩІ ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ СОЮЗУ РАДЯНСЬКИХ СОЦІАЛІСТИЧНИХ РЕСПУБЛІК

Стаття 30. Найвищим органом державної влади СРСР є Верховна Рада СРСР.

Стаття 31. Верховна Рада СРСР здійснює всі права, присвоєні Союзіві Радянських Соціалістичних Республік згідно з статтею 14 Конституції, оскільки вони не належать, в силу Конституції, до компетенції підзвітних Верховній Раді СРСР органів СРСР: Президії Верховної Ради СРСР, Ради Народних Комісарів СРСР і Народних Комісаріатів СРСР.

Стаття 32. Законодавча влада СРСР здійснюється виключно Верховною Радою СРСР.

Стаття 33. Верховна Рада СРСР складається з двох палат: Ради Союзу і Ради Національностей.

Стаття 34. Рада Союзу обирається громадянами СРСР за нормою: один депутат на 300 тисяч населення.

Стаття 35. Рада Національностей складається з депутатів, що їх виділяють Верховні Ради союзних і автономних республік і Ради депутатів тру-

дящих автономних областей: по 10 депутатів від кожної Союзної республіки, по 5 депутатів від кожної автономної республіки і по 2 депутати від кожної автономної області.

Стаття 36. Верховна Рада СРСР обирається на строк чотири роки.

Стаття 37. Обидві палати Верховної Ради СРСР: Рада Союзу і Рада Національностей рівноправні.

Стаття 38. Раді Союзу і Раді Національностей в однаковій мірі належить законодавча ініціатива.

Стаття 39. Закон вважається затвердженим, коли його ухвалено обома палатами Верховної Ради СРСР простою більшістю кожної.

Стаття 40. Закони, ухвалені Верховною Радою СРСР, публікуються за підписами голови і секретаря Президії Верховної Ради СРСР.

Стаття 41. Сесії Ради Союзу і Ради Національностей починаються і закінчуються одночасно.

Стаття 42. Рада Союзу обирає голову Ради Союзу і двох його заступників.

Стаття 43. Рада Національностей обирає голову Ради Національностей і двох його заступників.

Стаття 44. Голови Ради Союзу і Ради Національностей керують засіданнями відповідних палат і видають їх внутрішнім розпорядком.

Стаття 45. Спільні засідання обох палат Верховної Ради СРСР ведуться по черзі голови Ради Союзу і Ради Національностей.

Стаття 46. Сесії Верховної Ради СРСР скликаються Президією Верховної Ради СРСР двічі на рік.

Позачергові сесії скликаються Президією Верховної Ради СРСР за її розсудом або за вимогою однієї з союзних республік.

Стаття 47. В разі незгоди між Радою Союзу і Радою Національностей питання передається на розв'язання погоджувальної комісії, утвореної на паритетних засадах. Якщо погоджувальна комісія не приходить до згідного рішення або якщо її рішення не задовольняє одну з палат, питання розглядається вдруге в палатах. При відсутності згідного рішення двох палат, Президія Верховної Ради СРСР розпускає Верховну Раду СРСР і призначає нові вибори.

Стаття 48. Верховна Рада СРСР обирає на спільному засіданні обох палат Президію Верховної Ради СРСР у складі: голови Президії Верховної Ради СРСР, чотирьох його заступників, секретаря Президії та 31 члена Президії.

Президія Верховної Ради СРСР підзвітна Верховній Раді СРСР у всій своїй діяльності.

Стаття 49. Президія Верховної Ради СРСР:

- а) скликає сесії Верховної Ради СРСР;
- б) дає тлумачення чинних законів, видаючи відповідні укази;
- в) розпускає Верховну Раду СРСР на підставі 47 статті Конституції СРСР і призначає нові вибори;
- г) проводить всенародне опитування (референдум) з своєї ініціативи або на вимогу однієї з союзних республік;
- д) касує постанови та розпорядження Ради Народних Комісарів СРСР і Рад Народних Комісарів республік в разі їх невідповідності законам;
- е) в період між сесіями Верховної Ради СРСР увільняє від посади і призначає окремих Народних Комісарів СРСР за поданням голови Ради

Народних Комісарів СРСР з наступним внесенням на затвердження Верховної Ради СРСР;

- є) нагороджує орденами СРСР;
- ж) здійснює право помилування;
- з) призначає і змінює вище командування збройних сил СРСР;
- и) в період між сесіями Верховної Ради СРСР оголошує стан війни в разі воєнного нападу на СРСР;
- і) оголошує загальну і часткову мобілізацію;
- к) ратифікує міжнародні договори;
- л) призначає і відкликає повноважних представників СРСР в іноземних державах;
- м) приймає акредитування дипломатичних представників іноземних держав.

Стаття 50. Рада Союзу і Рада Національностей обирають мандатні комісії, які перевіряють повноваження депутатів кожної палати.

За поданням мандатної комісії палати вирішують або визнати повноваження, або касувати вибори окремих депутатів.

Стаття 51. Верховна Рада СРСР призначає, коли вона визнає за необхідне, слідчі та ревізійні комісії в усякому питанні.

Всі установи та службові особи повинні виконувати вимоги цих комісій і подавати їм необхідні матеріали та документи.

Стаття 52. Депутат Верховної Ради СРСР не може бути притягнений до судової відповідальності або заарештований без згоди Верховної Ради СРСР, а в період, коли нема сесії Верховної Ради СРСР, — без згоди Президії Верховної Ради СРСР.

Стаття 53. По скінченні повноважень або після дострокового розпуску Верховної Ради СРСР Президія Верховної Ради СРСР зберігає свої повноваження аж до утворення новообраною Верховною Радою СРСР нової Президії Верховної Ради СРСР.

Стаття 54. По скінченні повноважень або в разі дострокового розпуску Верховної Ради СРСР Президія Верховної Ради СРСР призначає нові вибори в строк не більше двох місяців з дня скінчення повноважень або розпуску Верховної Ради СРСР.

Стаття 55. Новообрана Верховна Рада СРСР скликається Президією Верховної Ради СРСР попереднього складу не пізніше, як через місяць після виборів.

Стаття 56. Верховна рада СРСР утворює на спільному засіданні обох палат Уряд СРСР — Раду Народних Комісарів СРСР.

Розділ IV

НАЙВИЩІ ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ СОЮЗНИХ РЕСПУБЛІК

Стаття 57. Найвищим органом державної влади Союзної республіки є Верховна Рада Союзної республіки.

Стаття 58. Верховна Рада Союзної республіки обирається громадянами республіки на строк чотири роки.

Норми представництва встановлюються Конституціями союзних республік.

Стаття 59. Верховна Рада Союзної республіки є єдиним законодавчим органом республіки.

Стаття 60. Верховна Рада Союзної республіки :

а) ухвалює Конституцію республіки і вносить до неї зміни відповідно до статті 16 Конституції СРСР ;

б) затверджує Конституції автономних республік, які належать до її складу, і визначає межі їх територій ;

в) затверджує народногосподарський план і бюджет республіки ;

г) користується правом амністії та помилування громадян, засуджених судовими органами Союзної республіки.

Стаття 61. Верховна Рада Союзної республіки обирає Президію Верховної Ради Союзної республіки в складі: голови Президії Верховної Ради Союзної республіки, його заступників і членів Президії Верховної Ради Союзної республіки.

Повноваження Президії Верховної Ради Союзної республіки визначаються Конституцією Союзної республіки.

Стаття 62. Для провадження засідань Верховна Рада Союзної республіки обирає свого голову і його заступників.

Стаття 63. Верховна Рада Союзної республіки утворює Уряд Союзної республіки — Раду Народних Комісарів Союзної республіки.

Розділ V

ОРГАНИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СОЮЗУ РАДЯНСЬКИХ СОЦІАЛІСТИЧНИХ РЕСПУБЛІК

Стаття 64. Найвищим виконавчим і розпорядчим органом державної влади Союзу Радянських Соціалістичних Республік є Рада Народних Комісарів СРСР.

Стаття 65. Рада Народних Комісарів СРСР відповідальна перед Верховною Радою СРСР і їй підвітна.

Стаття 66. Рада Народних Комісарів СРСР видає постанови й розпорядження на основі і на виконання чинних законів і перевіряє виконання.

Стаття 67. Постанови й розпорядження Ради Народних Комісарів СРСР обов'язкові до виконання на всій території СРСР.

Стаття 68. Рада Народних Комісарів СРСР :

а) об'єднує й спрямовує роботу загальносоюзних і союзнореспубліканських Народних Комісарів СРСР і інших підвідомчих їй господарських і культурних установ ;

б) вживає заходів по здійсненню народногосподарського плану, державного бюджету і зміцненню кредитно - грошової системи ;

в) вживає заходів по забезпеченню громадського ладу, обороні інтересів держави і охороні прав громадян ;

г) здійснює загальне керівництво в галузі зносин з іноземними державами ;
д) визначає щорічні контингенти громадян, які підлягають призову на дійсну військову службу, керує загальним будівництвом збройних сил країни.

Стаття 69. Рада Народних Комісарів СРСР має право по галузях управління й господарства, віднесених до компетенції СРСР, припиняти постанови й розпорядження Рад Народних Комісарів Союзних республік і скасовувати накази та інструкції Народних Комісарів СРСР.

Стаття 70. Рада Народних Комісарів СРСР утворюється Верховною Радою СРСР в складі:

- Голови Ради Народних Комісарів СРСР ;
- Заступників голови Ради Народних Комісарів СРСР ;
- Голови Державної планової комісії СРСР ;
- Голови Комісії радянського контролю ;
- Народних Комісарів СРСР ;
- Голови Комітету заготівель ;
- Голови Комітету в справах мистецтв ;
- Голови Комітету в справах вищої школи.

Стаття 71. Уряд СРСР або Народний Комісар СРСР, до яких звернуто запит депутата Верховної Ради СРСР, зобов'язані не більше як у триденний строк дати усну або писану відповідь у відповідній палаті.

Стаття 72. Народні Комісари СРСР видають галузями державного управління, які входять в компетенцію СРСР.

Стаття 73. Народні Комісари СРСР видають у межах компетенції відповідних Народних Комісаріатів накази й інструкції на підставі й на виконання чинних законів, а також постанов і розпоряджень Ради Народних Комісарів СРСР і перевіряють їх виконання.

Стаття 74. Народні Комісаріати СРСР є або загальносоюзними або союзно - республіканськими.

Стаття 75. Загальносоюзні Народні Комісаріати видають дорученою їм галузю державного управління на всій території СРСР або безпосередньо або через призначувані ними органи.

Стаття 76. Союзно - республіканські Народні Комісаріати видають дорученою їм галузю державного управління через одноіменні Народні Комісаріати союзних республік.

Стаття 77. До загальносоюзних Народних Комісаріатів належать Народні Комісаріати :

- Оборони ;
- Закордонних справ ;
- Зовнішньої торгівлі ;
- Шляхів ;
- Зв'язку ;
- Водного транспорту ;
- Важкої промисловості.

Стаття 78. До союзно - республіканських Народних Комісаріатів належать Народні Комісаріати :

- Харчової промисловості ;
- Легкої промисловості ;
- Лісової промисловості ;
- Земельних справ ;
- Зернових і тваринницьких радгоспів ;
- Фінансів ;
- Внутрішньої торгівлі ;
- Внутрішніх справ ;
- Юстиції ;
- Охорони здоров'я.

Розділ VI

ОРГАНИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СОЮЗНИХ РЕСПУБЛІК

Стаття 79. Найвищим виконавчим і розпорядчим органом державної влади Союзної республіки є Рада Народних Комісарів Союзної республіки.

Стаття 80. Рада Народних Комісарів Союзної республіки відповідальна перед Верховною Радою Союзної республіки і їй підзвітна.

Стаття 81. Рада Народних Комісарів Союзної республіки видає постанови і розпорядження на основі й на виконання чинних законів СРСР і Союзної республіки, постанов і розпоряджень Ради Народних Комісарів СРСР і перевіряє їх виконання.

Стаття 82. Рада Народних Комісарів Союзної республіки має право припиняти постанови й розпорядження Рад Народних Комісарів автономних республік і скасовувати рішення й розпорядження виконавчих комітетів рад депутатів трудящих країв, областей і автономних областей.

Стаття 83. Рада Народних Комісарів Союзної республіки утворюється Верховною Радою Союзної республіки в складі:

Голови Ради Народних Комісарів Союзної республіки;

Заступників голови;

Голови Державної планової комісії;

Народних Комісарів:

Харчової промисловості;

Легкої промисловості;

Лісової промисловості;

Земельних справ;

Зернових і тваринницьких радгоспів;

Фінансів;

Внутрішньої торгівлі;

Внутрішніх справ;

Юстиції;

Охорони здоров'я;

Освіти;

Місцевої промисловості;

Комунального господарства;

Соціального забезпечення;

Уповноваженого Комітету заготівель;

Начальника Управління в справах мистецтв;

Уповноважених загальносоюзних Народних Комісаріатів.

Стаття 84. Народні Комісари Союзної республіки видають галузями державного управління, які входять в компетенцію Союзної республіки.

Стаття 85. Народні Комісари Союзної республіки видають в межах компетенції відповідних Народних Комісаріатів накази та інструкції на основі і на виконання законів СРСР та Союзної республіки, постанов і розпоряджень Ради Народних Комісарів СРСР і Союзної республіки, наказів та інструкцій союзно - республіканських Народних Комісаріатів СРСР.

Стаття 86. Народні Комісаріати Союзної республіки є союзно - республіканськими або республіканськими.

Стаття 87. Союзно - республіканські Народні Комісаріати видають дорученою їм галуззю державного управління, підлягаючи як Раді Народних Комісарів Союзної республіки, так і відповідному союзно - республіканському Народному Комісаріатові СРСР.

Стаття 88. Республіканські Народні Комісаріати видають дорученою їм галуззю державного управління, підлягаючи безпосередньо Раді Народних Комісарів Союзної республіки.

Розділ VII

НАЙВИЩІ ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ АВТОНОМНИХ РАДЯНСЬКИХ СОЦІАЛІСТИЧНИХ РЕСПУБЛІК

Стаття 89. Найвищим органом державної влади Автономної республіки є Верховна Рада АРСР.

Стаття 90. Верховна Рада Автономної республіки обирається громадянами республіки на строк чотири роки за нормами представництва, встановлюваними Конституцією Автономної республіки.

Стаття 91. Верховна Рада Автономної республіки є єдиним законодавчим органом АРСР.

Стаття 92. Кожна Автономна Республіка має свою Конституцію, яка враховує особливості Автономної республіки і побудована в цілковитій відповідності з Конституцією Союзної республіки.

Стаття 93. Верховна Рада Автономної республіки обирає Президію Верховної Ради Автономної республіки і утворює Раду Народних Комісарів Автономної республіки, згідно з своєю Конституцією.

Розділ VIII

МІСЦЕВІ ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Стаття 94. Органами державної влади в краях, областях, автономних областях, округах, районах, містах, селах (станіях, хуторах, кишлаках, аулах) є Ради депутатів трудящих.

Стаття 95. Крайові, обласні, автономних областей, окружні, районні, міські, сільські (станіць, хуторів, кишлаків, аулів) Ради депутатів трудящих обираються відповідно трудящими краю, області, автономної області, округи, району, міста, села на строк два роки.

Стаття 96. Норми представництва до Рад депутатів трудящих визначаються Конституціями союзних республік.

Стаття 97. Ради депутатів трудящих керують діяльністю підлеглих їм органів управління, забезпечують охорону державного ладу, додержання законів та охорону прав громадян, здійснюють місцеве господарське і культурне будівництво, встановлюють місцевий бюджет.

Стаття 98. Ради депутатів трудящих ухвалюють рішення і дають розпорядження в межах прав, наданих їм законами СРСР і Союзної республіки.

Стаття 99. Виконавчими та розпорядчими органами крайових, обласних, автономних областей, окружних, районних і міських Рад депутатів трудящих є обирані ними виконавчі комітети в складі: голови, його заступників і членів.

Стаття 100. Виконавчим і розпорядчим органом сільських Рад депутатів трудящих у невеликих селищах, відповідно до Конституції союзних республік, є обрані ними голова та його заступники.

Стаття 101. Виконавчі органи Рад депутатів трудящих безпосередньо підв'язані як Раді депутатів трудящих, яка їх обрала, так і виконавчому органу вищестоячої Ради депутатів трудящих.

Розділ IX

СУД І ПРОКУРАТУРА

Стаття 102. Правосуддя в СРСР здійснюється Найвищим Судом СРСР, Найвищими Судами союзних республік, крайовими і обласними судами, судами автономних республік і автономних областей, спеціальними судами СРСР, створюваними за вирішенням верховної Ради СРСР, народними судами.

Стаття 103. Розгляд справ у всіх судах здійснюється з участю народних засідателів, крім випадків, спеціально передбачених законом.

Стаття 104. Найвищий Суд СРСР є вищим судовим органом. На Найвищий Суд СРСР покладається нагляд за діяльністю всіх судових органів СРСР і союзних республік.

Стаття 105. Найвищий Суд СРСР і спеціальні суди СРСР обираються Верховною Радою СРСР на строк п'ять років.

Стаття 106. Найвищі Суду союзних республік обираються Верховними Радами союзних республік на строк п'ять років.

Стаття 107. Найвищі Суду автономних республік обираються Верховними Радами автономних республік на строк п'ять років.

Стаття 108. Крайові й обласні суди, суди автономних областей обираються крайовими або обласними Радами депутатів трудящих або Радами депутатів трудящих автономних областей на строк п'ять років.

Стаття 109. Народні Суду обираються громадянами району на основі загального, прямого й рівного виборчого права при таємному голосуванні — на строк три роки.

Стаття 110. Судочинство провадиться мовою союзної або автономної республіки або автономної області з забезпеченням для осіб, які не володіють цією мовою, цілковитого ознайомлення з матеріалами справи через перекладача, а також права виступати на суді рідною мовою.

Стаття 111. Розбір справ у всіх судах СРСР відкритий, оскільки законом не передбачені винятки з забезпеченням обвинуваченому права на оборону.

Стаття 112. Судді незалежні і підкоряються тільки законам.

Стаття 113. Вищий нагляд за точним виконанням законів усіма Народними Комісаріатами і підвідомчими їм установами, так само як окремими службовими особами, а також громадянами СРСР покладається на Прокурора СРСР.

Стаття 114. Прокурор СРСР призначається Верховною Радою СРСР на строк сім років.

Стаття 115. Республіканські, крайові, обласні прокурори, а також прокурори автономних республік і автономних областей призначаються Прокурором СРСР на строк п'ять років.

Стаття 116. Районні прокурори призначаються прокурорами союзних республік з затвердження Прокурора СРСР на строк п'ять років.

Стаття 117. Органи прокуратури здійснюють свої функції незалежно від будь-яких місцевих органів, підлягаючи тільки Прокуророві СРСР.

Розділ X

ОСНОВНІ ПРАВА Й ОБОВ'ЯЗКИ ГРОМАДЯН

Стаття 118. Громадяни СРСР мають право на працю — право на одержання гарантованої роботи з оплатою їх праці у відповідності з її кількістю і якістю.

Право на працю забезпечується соціалістичною організацією народного господарства, неухильним зростанням продуктивних сил радянського суспільства, відсутністю господарських криз і ліквідацією безробіття.

Стаття 119. Громадяни СРСР мають право на відпочинок.

Право на відпочинок забезпечується скороченням робочого дня для переважної більшості робітників до 7 годин, установленням щорічних відпусток робітникам і службовцям з збереженням заробітної плати, наданням для обслуговування трудящих широкої сітки санаторіїв, будинків відпочинку, клубів.

Стаття 120. Громадяни СРСР мають право на матеріальне забезпечення в старості, а також — в разі хвороби і втрати працездатності.

Це право забезпечується широким розвитком соціального страхування робітників і службовців за рахунок держави, безплатною медичною допомогою, наданням у користування трудящим широкої сітки курортів.

Стаття 121. Громадяни СРСР мають право на освіту.

Це право забезпечується загальнообов'язковою початковою освітою, безплатністю освіти, включаючи вищу освіту, системою державних стипендій величезній більшості тих, що вчаться у вищій школі, навчанням у школах рідною мовою, організацією на заводах, в радгоспах, машино-тракторних станціях і колгоспах безплатного виробничого, технічного й агрономічного навчання трудящих.

Стаття 122. Жінці в СРСР надаються рівні права з чоловіком в усіх галузях господарського, державного, культурного і громадсько-політичного життя.

Можливість здійснення цих прав жінок забезпечується наданням жінці рівного з чоловіком права на працю, оплату праці, відпочинок, соціальне страхування і освіту, державною охороною інтересів матері й дитини, наданням жінці при вагітності відпусток із збереженням утримання, широкою сіткою родильних будинків, дитячих ясел і садків.

Стаття 123. Рівноправність громадян СРСР, незалежно від їх національності і раси, в усіх галузях господарського, державного, культурного і громадсько-політичного життя є непорушним законом.

Якби то не було пряме чи посереднє обмеження прав або, навпаки, встановлення прямих чи посередніх переваг громадян залежно від їх расової і національної приналежності, так само як усяка проповідь расової або національної винятковості, або ненависті і зневаги — караються законом.

Стаття 124. З метою забезпечення за громадянами свободи совісті церкву в СРСР відокремлено від держави і школу від церкви. Свобода відправлення релігійних культів і свобода антирелігійної пропаганди визнається за всіма громадянами.

Стаття 125. Відповідно до інтересів трудящих і з метою зміцнення соціалістичного ладу громадянам СРСР гарантується:

- а) свобода слова,
- б) свобода друку,
- в) свобода зборів і мітингів,
- г) свобода вуличних походів і демонстрацій.

Ці права громадян забезпечуються наданням трудящим і їх організаціям друкарень, запасів паперу, громадських будинків, вулиць, засобів зв'язку і інших матеріальних умов, необхідних для їх здійснення.

Стаття 126. Відповідно до інтересів трудящих і з метою розвитку організаційної самодіяльності і політичної активності народних мас громадянам СРСР забезпечується право об'єднання в громадські організації: професійні спілки, кооперативні об'єднання, організації молоді, спортивні й оборонні організації, культурні, технічні й наукові товариства, а найбільш активні й свідомі громадяни з лав робітничого класу і інших верств трудящих об'єднуються в комуністичну партію СРСР, яка є передовим загonom трудящих в їх боротьбі за зміцнення і розвиток соціалістичного ладу і являє собою керівне ядро всіх організацій трудящих, як громадських, так і державних.

Стаття 127. Громадянам СРСР забезпечується недоторканість особи. Ніхто не може бути заарештований інакше як за постановою суду або з санкції прокурора.

Стаття 128. Недоторканість житла громадян і тайна листування оберігається законом.

Стаття 129. СРСР надає право притулку іноземним громадянам, переслідуваним за оборону інтересів трудящих, або наукову діяльність, або національно-визвольну боротьбу.

Стаття 130. Кожний громадянин СРСР зобов'язаний додержувати Конституції Союзу Радянських Соціалістичних Республік, виконувати закони, додержувати дисципліни праці, чесно ставитися до громадського обов'язку, поважати правила соціалістичного співжиття.

Стаття 131. Кожний громадянин СРСР зобов'язаний берегти і зміцнювати суспільну, соціалістичну власність, як священну і недоторкану основу радянського ладу, як джерело багатства і могутності батьківщини, як джерело заможного і культурного життя всіх трудящих.

Особи, що роблять замах на суспільну, соціалістичну власність, є ворогами народу.

Стаття 132. Загальна військова повинність є законом.

Військова служба в Робітничо-Селянській Червоній Армії є почесний обов'язок громадян СРСР.

Стаття 133. Захист батьківщини є священний обов'язок кожного громадянина СРСР. Зрада батьківщини: порушення присяги, перехід на бік ворога, заподіяння шкоди военній моці держави, шпигунство на користь іноземної держави — карається за всією суворістю закону, як найтяжчий злочин.

Розділ XI

ВИБОРЧА СИСТЕМА

Стаття 134. Вибори депутатів до всіх Рад депутатів трудящих: Верховної Ради СРСР, Верховних Рад союзних республік, крайових та обласних Рад депутатів трудящих, Верховних Рад автономних республік, Рад депутатів трудящих автономних областей, окружних, районних, міських та сільських (станиці, хутора, кишлака, аула) Рад депутатів трудящих,— проводяться виборцями на основі загального, рівного і прямого виборчого права при таємному голосуванні.

Стаття 135. Вибори депутатів є загальними: всі громадяни СРСР, яким у рік виборів сповнюється 18 років, мають право брати участь у виборах депутатів і бути обраними, за винятком божевільних і осіб, засуджених судом з позбавленням виборчих прав.

Стаття 136. Вибори депутатів є рівними: кожний громадянин має право обирати і бути обраним незалежно від расової та національної приналежності, віросповідання, освітнього цензу, ослістості, соціального походження, майнового стану та минулої діяльності.

Стаття 137. Жінки користуються правом обирати і бути обраними нарівні з чоловіками.

Стаття 138. Громадяни, які перебувають у лавах Червоної Армії, користуються правом обирати і бути обраними нарівні з усіма громадянами.

Стаття 139. Вибори депутатів є прямими: вибори до всіх Рад депутатів трудящих, починаючи від сільської та міської Ради депутатів трудящих аж до Верховної Ради СРСР, проводяться громадянами безпосередньо шляхом прямих виборів.

Стаття 140. Голосування при виборах депутатів є таємним.

Стаття 141. Кандидати при виборах виставляються по виборчих округах.

Право виставлення кандидатів забезпечується за громадськими організаціями й товариствами трудящих: комуністичними партійними організаціями, професійними спілками, кооперативами, організаціями молоді, культурними товариствами.

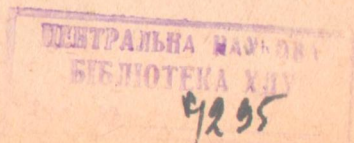
Стаття 142. Кожний депутат зобов'язаний звітувати перед виборцями в своїй роботі і в роботі Ради депутатів трудящих і може бути в усякий час відкликаний за рішенням більшості виборців у встановленому законом порядку.

Розділ XII

ГЕРБ, ПРАПОР, СТОЛИЦЯ

Стаття 143. Державний герб Союзу Радянських Соціалістичних Республік складається з серпа і молота на земній кулі, зображений в проміннях сонця і облямований колоссям, з написом мовами союзних республік: „Пролетарі всіх країн, єднайтесь!“ Наверху герба міститься п'ятикутна зірка.

Стаття 144. Державний прапор Союзу Радянських Соціалістичних Республік складається з червоного полотнища, з зображенням у його верх-

ньому кутку коло древка золотих серпа і молота і над ними червоної п'ятикутної зірки, облямованої золотою торочкою. Відношення ширини до довжини 1 ; 2.

Стаття 145. Столицею Союзу Радянських Соціалістичних Республік є місто Москва.

Розділ XIII

ПОРЯДОК ЗМІНИ КОНСТИТУЦІЇ

Стаття 146. Зміна Конституції СРСР провадиться лише за рішенням Верховної Ради СРСР, прийнятим більшістю не менше $\frac{2}{3}$ голосів у кожній з її палат.

18 ЧЕРВНЯ, ОБ 11 ГОД. 10 ХВИЛ. РАНКУ,
В ГОРКАХ, ПІД МОСКВОЮ,
ПОМЕР ВЕЛИКИЙ РОСІЙСЬКИЙ ПИСЬМЕННИК
І БОРЕЦЬ ЗА ПЕРЕМОГУ КОМУНІЗМУ
ОЛЕКСІЙ МАКСИМОВИЧ ГОРЬКИЙ

Центральний Комітет ВКП(б) і Рада Народних Комісарів Союзу РСР з глибоким сумом сповіщають про смерть великого російського письменника, геніального художника слова, беззавітного друга трудящих, борця за перемогу комунізму — товариша Олексія Максимовича Горького, яка сталася в Горках, поблизу Москви, 18 червня 1936 року.

Центральний Комітет ВКП(б)
Рада Народних Комісарів Союзу РСР.

Центральний Виконавчий Комітет Союзу РСР з глибоким сумом сповіщає всіх трудящих про смерть члена Центрального Виконавчого Комітету Союзу РСР—великого російського письменника, любимого друга трудящих—товариша Олексія Максимовича Горького, яка сталася в Горках, поблизу Москви, 18 червня 1936 року.

Центральний Виконавчий Комітет УСРР разом з усіма пролетарями, колгоспниками і трудовою інтелігенцією Радянської України глибоко сумує з приводу смерті великого російського письменника, палкого борця за комунізм

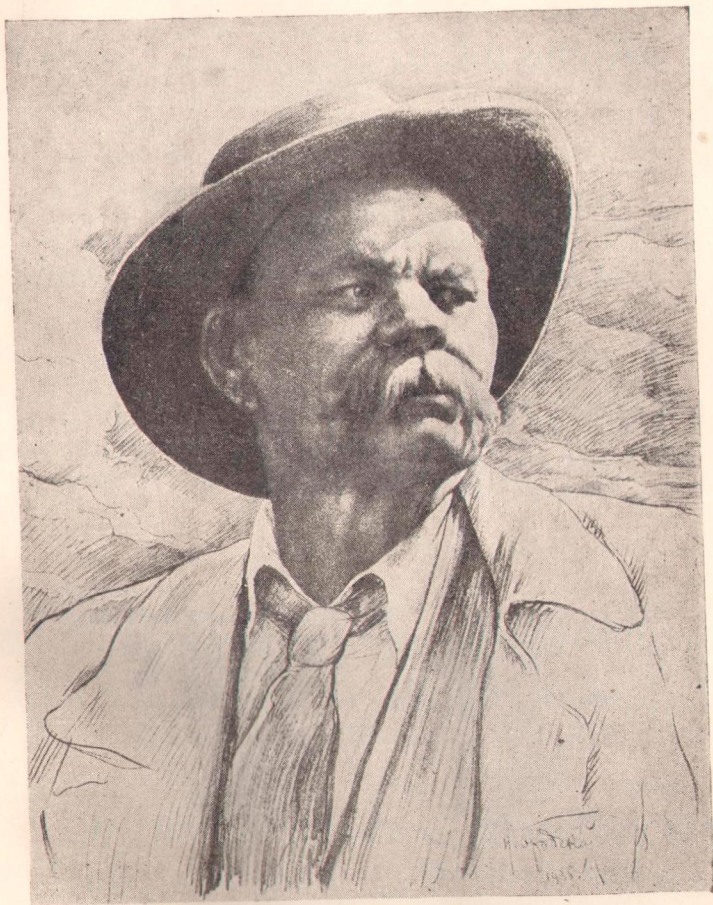
ОЛЕКСІЯ МАКСИМОВИЧА ГОРЬКОГО,

який усе своє життя, свій геній віддав на службу робітничому класові в його боротьбі за визволення людства від капіталістичного рабства.

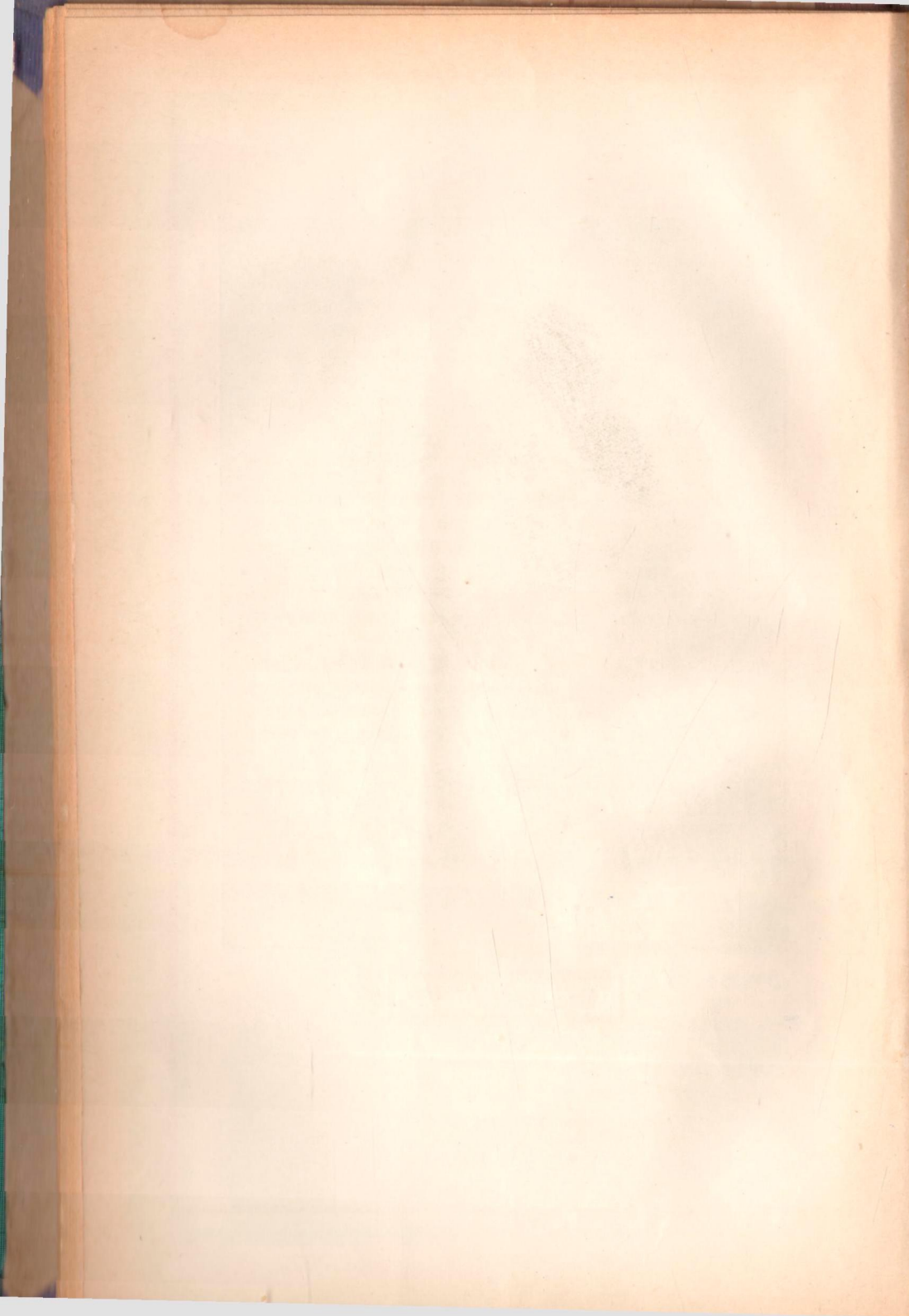
Буревісник революції, він будив і запалював маси вогнем ненависті до поневолювачів, нещадно викривав і ганьбив запалювачів нової війни, невтомно боровся проти фашизму.

Кінчилося життя великої людини, беззавітного друга й любимого письменника мільйонних мас трудящих усього світу.

ЦВК УСРР.

О. М. ГОРЬКИЙ

Центральний Комітет Комуністичної партії (більшовиків) України і Рада Народних Комісарів УСРР з глибоким сумом сповіщають робітників, колгоспників і всіх трудящих Радянської України, що 18 червня в Горках під Москвою помер великий письменник Радянського Союзу, близький і дорогий всім народам СРСР, палкий борець за нове соціалістичне суспільство, за визволення всього людства, великий син нашої прекрасної батьківщини

ОЛЕКСІЙ МАКСИМОВИЧ ГОРЬКИЙ.

Український народ глибоко сумує і схиляє свою голову над відкритою могилою найвидатнішого письменника радянської країни, безстрашного борця проти царату, проти капіталістичної і всякої експлуатації людини людиною, палкого борця за нове соціалістичне суспільство, невтомного будівника нової соціалістичної культури, великого сина нашої прекрасної батьківщини.

Пішов Максим Горький — любимий, близький і дорогий усім народам Радянського Союзу, трудящим усіх країн світу.

Але пам'ять про нього житиме вічно в серцях народів СРСР, в серцях усіх трудящих, увійде до пантеону безсмертних визволеного людства.

Косіор, Постишев, Петровський, Любченко, Балицький, Якір, Попов, Затонський, Шелехес, Сухомлин, Демченко, Хатаєвич, Саркісов, Шліхтер, Чернявський, Вегер, Маркітан, Порайко, Зіненко.

БІЛЯ ТРУНИ ОЛЕКСІЯ МАКСИМОВИЧА ГОРЬКОГО

Ще напередодні пізно ввечері жалобний автомобіль доставив труну з тілом Олексія Максимовича Горького з Горок до Москви в Будинок спілок. Труна була поставлена в Колонному залі на високому постаменті, і величезна маса квітів, вкривши постамент і труну, утворила бугор з живих левкоїв, червоних і білих піонів, лілей і троянд.

Величний і суворий Колонний зал у глибокій жалобі. Гігантські на всю висоту зала червоні, оповиті кременем стяги стоять по його стінах.

Біля труни стає перший почесний караул: Дем'ян Бедний, Всеволод Іванов, Ставський, Кіршон.

Потік людей тече безперервно. Проходять робітники, військові, залізничники, вчителі, студенти, хатні господарки, інженери, піонери, школярі.

Раз - у - раз до зала вносять вінки. Вінки заповнюють величезний зал. Серед них — вінки від ЦК ВКП(б) і РНК СРСР, ЦВК СРСР, від товаришів Л. М. Кагановича, К. Є. Ворошилова, Н. К. Крупської і М. І. Ульянової, Г. Г. Ягоди, від близьких — „Дар'ї, Марфи і Тімоші“, від Червоної армії, спілок письменників, ММК ВКП(б), мособлвиконкому і мосради, від театрів і багато, багато інших.

Біля труни — рідні й близькі, онуки Олексія Максимовича, яких він так ніжно любив.

Урочисто і суворо ллються звуки жалобної симфонії.

О 16 год. 30 хв. в узголів'ї труни в почесний караул стає товариш Сталін. Разом з великим вождем

народів СРСР жалобну варту несуть товариші Молотов, Орджонікідзе, Андреев, Мікоян, Чубар, Єзов і Хрущов.

Що п'ять хвилин змінюються в почесному караулі члени ЦК ВКП(б), члени уряду, друзі покійного, письменники, художники, артисти, вчені, вчителі, партійні й комсомольські працівники, делегації від заводів і фабрик, командири РСЧА, слухачі військових академій...

Протягом дня у почесному караулі стояли т. т. Булганін, Ол. Толстой, Стецький, Камінський, Уншліхт, Таль, Сулімов, Тухачевський, Гамарнік, Яковлев, Н. К. Крупська, М. І. Ульянова, Ягода, Косарев, Бауман, Любімов, Гринько, Риков, Шкірятов, Ярославський, Дімітров, Мануїльський, Ерколі, Куусінен, Коларов, Ван Мін, Стасова, Адоратський, Москвін, Крестінський, Стомоняков, Кісельов, Лівшиц, Уханов, Андре Жід, Луї Арагон, Емі Сяо, Секі Сано, Хадіката, Кольцов, Новіков - Прибой, Гладков, Ясенський, Блюменталь - Тамаріна, С. Прокоф'єв, Рисулов, Юдін, Фурер, Горшенін, академіки Бах, Кржижановський, Волгін, Бріцке, Скочинський, група народовольців — Фроленко, Дмитрієв, Лебедев і ін.

Рівно о 21 год., коли біля труни Олексія Максимовича Горького вже встигли пройти понад 500 тисяч чоловік, доступ до зала припиняється.

У почесному караулі лишаються родичі й найближчі друзі покійного.

Протягом п'ятнадцяти хвилин несуть вони жалобну варту, спряму-

вавши погляди на обличчя Олексія Максимовича. О 21 год. 15 хвил. в почесний караул стають товариші: Булганін, Хрушов, Коган, Ягода, Стецький, Межлаук, Агронов, Таль, Бубнов, Крючков, Уншліхт, Фурер, Вс. Іванов. Проходять хвилини прощання. Покришка назавжди ховає любиме й близьке обличчя. Сумна симфонія змінюється могутніми звуками „Інтернаціонала“. Труна вста-

новлюється на лафет. Над ним схиляються прапори, оповиті крепом. Поволі рухається жалобна процесія в супроводі почесного військового ескورتу. Попереду несуть сотні вінків. До самого крематорія вулиці заповнені народом.

* * *

Вночі відбулася кремація тіла товариша О. М. Горького.

✓ ОСТАННІ ДНІ ЖИТТЯ М. ГОРЬКОГО

У розмові з представниками преси заслужений діяч науки професор Максим Петрович Кончаловський, який лікував Олексія Максимовича Горького і підписував разом з іншими діячами медицини бюлетені про його здоров'я, розповів:

— Не зважаючи на тяжкий стан здоров'я письменника, нам, лікарям, які були біля його ліжка, до останніх днів його життя не хотілося вірити, що хвороба закінчиться так фатально.

Хвороба письменника проходила нерівно. Перемінно наставали поліпшення й погіршення.

8 червня Олексія Максимовича Горького відвідали товариші Сталін, Молотов і Ворошилов.

Олексій Максимович надзвичайно поживавшав.

Приїзд великого вождя народів Радянського Союзу — товариша Сталіна і його найближчих соратників вплив у хворого нові сили й нову енергію. Йому стало значно краще.

16 червня, після консилиуму, дізнавшись від лікарів про сприятливу точку зору на його хворобу, Олексій Максимович міцно потиснув мені руку і сказав:

— Ну, очевидно, я видужаю...

Горький і хворим лишався вірним собі. Він був винятково дисциплінованим пацієнтом, який терпляче й уважно приймав усі приписування лікарів.

Знаючи могутній організм Горького, настільки незвичайний для людини його років, нам, лікарям, здавалося, що Олексій Максимович і на цей раз переможе хворобу, як перемагав він її не раз за останні роки.

Але не витримало надірване серце... Не витримали хворі легені... Олексія Максимовича не стало.

Особливо тяжко це усвідомлювати нам, людям, які провели з Горьким останні дні й години його життя.

Прощай, Олексій Максимович!

МЕДИЧНИЙ ВИСНОВОК ПРО СМЕРТЬ М. ГОРЬКОГО

Олексій Максимович Горький захворів 1 червня на грип, який ускладнився далі катаром верхніх дихальних путей і катаральним запаленням легень. Тяжка інфекція, як про це свідчили повторні дослідження крові, на ґрунті хронічної поразки серця і судин і — особливо — легень, у зв'язку з старим (40-річної давнини) туберкульозним процесом (каверни, розширення бронхів, емфізема, астма, склероз легень), обумовили з перших же днів дуже тяжку течію хвороби. Уже з третього дня хвороби почали виявлятися симптоми послаблення серцевої діяльності і, особливо, різкі порушення дихання.

Найенергійнішим застосуванням усіх засобів, які можуть впливати на покращання функцій серцево-судинної і дихальної систем, вдалося продержати діяльність серця до ранку 18 червня.

Вночі на 18 червня Олексій Максимович впав у непритомний стан, з 10 год. ранку діяльність серця почала швидко падати і об 11 год. 10 хв. ранку настала смерть, на 69 році життя, при явищах паралічу серця і дихання.

Народний комісар охорони здоров'я РСФРР — Г. Камінський.

Начальник ліксанупру Кремля — І. Ходоровський.

Заслужений діяч науки — проф. Г. Ланг.

Заслужений діяч науки — проф. Д. Плетньов.

Заслужений діяч науки — проф. М. Кончаловський.

Заслужений діяч науки — А. Сперанський.

Доктор медичних наук — Л. Левін.

18 червня 1936 року, 12 год. 30 хв.

ПОХОРОН ОЛЕКСІЯ МАКСИМОВИЧА ГОРЬКОГО

ОСТАННІ ГОДИНИ БІЛЯ ПРАХУ ВЕЛИКОГО ПИСЬМЕННИКА

20 червня, о 9 год. ранку, знову відкрилися двері Колонного залу Будинку спілок. Напередодні тут стояла розкрита труна, і сотні тисяч людей, які пройшли через Колонний зал, в останній раз бачили застигли риси рідного обличчя. Тепер біля підніжжя жалобного постаменту безперервно росте квітковий бугор з вінків і букетів. Над його вершиною, увінчаною катафалком, де покоїться бронзова урна з прахом Олексія Максимовича Горького, важкими складками спадає пурпуровий бархат гігантського схиленого прапора, повитого прозорим крепом.

Першими до почесного караулу стають прикордонники — пильні вартів радянських рубежів. Їх змінюють орденоносці — залізничники.

Все нові й нові потоки людей вливаються до зала. У глибокому мовчанні суму вносять вінки. Написи на лентах свідчать про кровний органічний зв'язок великого громадянина Радянської країни з найрізноманітнішими ділянками кипучого соціалістичного будівництва. Вінки МХАТ СРСР і Центрального парку культури і відпочинку, які носять безсмертне ім'я Горького, покладені поруч. Величезним значком „Ударникові Москва-Волгобуду“ прикрашений вінок від колективу будівників каналу.

Цей вінок — символ того, що скоро прекрасна сталінська ідея втілиться в чудові споруди. Волга змінить своє річище, й її води потечуть біля

сивих стін Кремля, де віками лежатиме прах найвидатнішого письменника епохи. Сиві вчені кладуть вінок від Всесоюзного пушкінського комітету. Несуть вінки від редакцій „Історії гражданской войны“ й „Истории фабрик и заводов“, ініціатором створення яких був Горький, від Комуністичної партії Польщі, Кримської республіки ... Кладеться вінок від іркутських піонерів „Бази курносих“, з якими так недавно тут, у Колонному залі, ласкаво й широко розмовляв Олексій Максимович.

О 12 год. 40 хв. чини французького посольства кладуть вінок з живих квітів. На вінку трикольорова лента з написом французькою мовою: „Уряд Французької республіки“. На червоній з білим національній ленті Чехословацької республіки блискуче золоте напису — „Максиму Горькому — Т. Г. Масарік“.

Вінки від Ромена Роллана й Андре Жіда покладені біля праху їх великого друга.

Все менше і менше часу лишається для останнього прощання. Все частіше й частіше змінюються в почесному караулі члени ЦК ВКП(б), уряду, МК і ММК ВКП(б), мособлвиконкому й мосради, секретарі райкомів столиці, депутати райрад, робітники й робітниці, письменники, артисти, художники, найвидатніші вчені й юні піонери. У почесному караулі стояли — т. т. Стасова, Камінський, О. Толстой, Вс. Іванов, Шкірятов, Таль, Щербаков, Дем'ян

Бедний, Ангаров, Кіршов, Гринько, Ярославський, Зімін, Уханов, Риков, Кісельов, Вейнберг, Белов, Хріпін, Слепньов, академіки Орлов і Деборін, письменники України і Ленінграда, земляки Олексія Максимовича—делегатія Горьковського краю та ін.

Від ранку до 16 год. 30 хв. біля праху великого російського письменника встигло пройти близько двохсот тисяч чоловік. Доступ до Колонного зала припиняється. Тут лишаються тільки рідні, близькі друзі, письменники та громадські діячі. Урочиста й суворая симфонія підкреслює мовчазність суму.

О 17 год. 30 хв. до зала входять товариш Сталін, товариші Молотов, Каганович, Орджонікідзе, Андреев, Чубар, Мікоян, Жданов, Єжов. Остання жалобна вахта.

Короткі останні хвилини прощання. Товариш Сталін, керівники партії та уряду, члени комісії в справах похорону піднімають катафалк, на якому покоїться урна з прахом Олексія

Максимовича. Замовкає сумна симфонія. Під зводами Колонного зала гримлять могутні звуки „Інтернаціонала“. Сильні руки бережно несуть дорогоцінну ношу до виходу з Будинку спілок. Жалобну процесію відкривають сотні вінків. На маленький шовковий подушечці—орден Леніна, який носив біля свого палкого серця Горький.

Прах великого громадянина соціалістичної батьківщини провожають в останню дорогу рідні й близькі. За жалобним катафалком ідуть т. т. Булганін, Хрущов, Стецький, О. Толстой, Вс. Іванов, Ставський, Камінський, Уншіхт, Крючков, Дімітров, Н. К. Крупська, М. І. Ульянова, Ягода, Андре Жід, Крестинський, Гамарнік, Щербаков, Таль, Косарев, Гринько, Риков, Філатов, Дем'ян Бедний, Кісельов, Фурер, а також інші письменники, громадські діячі й майстри культури. У супроводі почесного військового ескорту жалобний кортеж прямує до Красної площі.

БІЛЯ КРЕМЛІВСЬКОГО МУРУ

Від численних заводів і фабрик, наукових установ і вишів, з усіх районів Москви вирушили до Красної площі десятки тисяч трудящих.

Біля свіжої могили могутнього буревісника революції зібралися не тільки краші люди Москви, але й посланці всієї країни. Тут присутні делегати Ленінграда, Горького, Києва, Смоленська, інших міст Радянського Союзу.

Мільйони й мільйони людей сумують про смерть великого художника слова. Ще й ще раз вони згадують його титанічну роботу, кристалево-чесне життя, віддані за справу беззавітної боротьби, за комунізм.

Струнки ряди військ вишикувалися перед мавзолеєм. Нерухомо стоять бійці. Вони, як і вся країна Рад, збері-

гають обличчя свого великого друга, вони знають його чудові слова про небезпеку війни, яка загрожує Радянському Союзові, сказані вже перед смертю. І суворий погляд бійців говорить про те, що вони пам'ятають його попередження, вони насторожі і готові всією незламною міццю великої країни соціалізму вдарити по паліях війни.

З боку Кремлівського проїзду лунають звуки жалобного марша. Вони стають чутніші й чутніші. До сяючого білизною кремлівського муру приносять вінки. Маса ізумрудної зелені, сліпучо яскравих літніх квітів...

Жалібні ноші, на яких урна з прахом Олексія Максимовича, несуть товариші Сталін, Молотов, Каганович,

Орджонікідзе, Андреев, Чубар, Мікоян, Жданов, Єжов, Хрущов, Дімітров, Булганін, Камінський.

Жалобна процесія біля мавзолею. Урна з прахом встановлюється на постаменті. Товариш Сталін, керівники партії й уряду підіймаються на ліве крило мавзолею. До мікрофона підходить голова комісії похорону тов. Н. А. Булганін. Тов. Булганін оголошує жалобний мітинг, присвячений пам'яті Олексія Максимовича Горького, відкритим і надає перше слово від Раднаркому СРСР і Центрального комітету ВКП(б) голові Ради народних комісарів Союзу РСР тов. В. М. Молотову.

Після тов. Молотова виступають: від московських радянських і партійних організацій тов. Булганін, від Спілки радянських письменників тов. Олексій Толстой, від Міжнародної асоціації письменників — французький письменник Андре Жід.

18 год. 45 хв. Жалобний мітинг закінчено.

Далеко по майдану лунає сумна мелодія жалобного марша. Схиляються голови. Керівники партії й уряду сходять з лівого крила мавзолею, підходять до постаменту, на якому стоять жалобні ноші з урною. Товариші Сталін, Молотов, Каганович, Орджонікідзе, Мікоян, Чубар, Жданов, Єжов, Хрущов, Дімітров, Булга-

нін, Олексій Толстой піднімають ноші з урною і несуть їх до кремлівського муру.

Повільно посувається вздовж мавзолею жалобний кортеж. За ним коливаються червоні прапори з довгими жалобними лентами. Очі десятків тисяч людей спрямовані до цієї дорогоцінної ноші, яку в скорботному мовчанні несуть вождь народів товариш Сталін, керівники партії й уряду.

Процесія наближається до муру. О 18 год. 47 хв. урна з прахом О. М. Горького замурується в кремлівському мурі.

У той же момент лунає прощальний урочистий салют. Двадцять один раз, заглушуючи оркестр, гримлять залпи. І як тільки закінчується бойовий прощальний салют, починаються могутні, що кличуть до життя, до боротьби звуки пролетарського гімну „Інтернаціонала“.

Цей гімн говорить про перемоги радянського народу, який іде до світлого радісного життя за проводом великого вождя товариша Сталіна, про перемоги, які разом з пролетаріатом і в перших його рядах завоював геніальний художник слова, беззавітний друг трудящих, натхненник боротьби за комунізм, палкий буревісник революції — Олексій Максимович Горький.

ПРОМОВА ТОВ. В. М. МОЛОТОВА

(Від Ради народних комісарів Союзу РСР і Центрального комітету ВКП(б))

Товариші! Прощаючись сьогодні з Олексієм Максимовичем Горьким, ми, його друзі й незчисленні читачі-прихильники, переживаємо таке почуття, що в кожного з нас якась яскрава частка свого власного життя уходить назавжди в минуле. Мільйони людей переживають тепер це почуття. Так душевно глибоко й без-

посередньо близько стояв Горький до нас, до людей своєї епохи, яким він так багато дав геніальним художнім словом, своєю безмежною любов'ю до трудящих і боротьбою за вільну людину, прикладом всього свого чудового, неповторного життя.

Щоб стати великим письменником, яким ми його знаємо, Горький пови-

нен був протягом багатьох років провадити вперту боротьбу за те, щоб вирватися з тяжких злиднів і горя, починаючи ще з раннього дитинства. Його не раз кидало на дно життя, де немало загинуло людей з талантом, з даруваннями. Заради хліба насущного йому немало довелося попрацювати на капіталістів, малих і великих — малярем, пекарем, конторщиком, вантажником, наймитом.

Ніхто з великих письменників нашої країни, та й в інших країнах, не знав так близько життя „низів“ народу при капіталізмі. Ніхто з них не пережив на собі самому стільки жорстокостей і мерзотності від панів-експлуататорів. Ніхто з них навіть просто не бачив своїми очима стільки замучених підневільною працею й затурканих гнітом капіталу, як наш Горький, у якого все це викувало непримиренність і революційну ненависть до капіталістичного ладу й беззавітну віру у визвольну силу комунізму.

Ось чому робітники й всі трудящі бачать у Горькому себе, свою людину, своє життя-долю, своє майбутнє. Ось чому Горького так любили, люблять і любитимуть трудящі нашої країни й трудящі інших країн.

Горький створив безсмертні образи людей свого часу.

Незабутньо лишаються в пам'яті його художні фігури капіталіста-хитрака наживи, затхлого міщанина провінціальної глуші, самозакоханого буржуазного інтелігента-паразита та інших панів старої, дореволюційної Росії. Пролетарський письменник Максим Горький заглянув у саму їх душу і розкрив у своїх творах їх соціальну природу, природу гнобителів народних мас.

Він немало дав живих і значних прикладів того, до якого падіння і

нікчемності зв'язча система капіталізму доводила деяких виходців із буржуазних шарів, які скотилися в розряд неудачників.

Разом з тим Горький, як великий художник пролетаріату, дав чудові образи вільнолюбних і самовідданих людей, які не миряться з гнітом і тиною життя, дав кращі й найвиразніші образи пролетарських революціонерів, зігріті теплою щирого почуття геніального художника.

У Максима Горького багато мільйонів читачів-прихильників. Ряди їх будуть ще довго рости й рости.

Силою свого впливу на російську літературу Горький стоїть за такими гігантами, як Пушкін, Гоголь, Толстой, як кращий продовжувач їх великих традицій у наш час. Вплив художнього слова Горького на долю нашої революції безпосередніший і міцніший, ніж вплив будьякого іншого нашого письменника. Тим то саме Горький і є справжнім родоначальником пролетарської соціалістичної літератури в нашій країні і в очах трудящих усього світу.

Своїми особливими шляхами пройшов великий художник Максим Горький в ряди бійців за комунізм. Ввійшов він у наші ряди ще до революційного піднесення 1905 року, але вже з розгорнутим прапором буревісника революції.

Горький почав своє революційно-літературне життя в епоху наростання революційного вибуху й незабаром цілком і органічно став на позиції робітничого класу, став близьким другом великого Леніна у боротьбі за комунізм.

Велич Горького в тому, що його світлий розум, близькість до народу й самовіддана гігантська праця над освоєнням досягнень культури людства зробили його беззавітним другом трудящих і великим натхне-

ником боротьби за справу комунізму. До останнього подиху Горький жив одними почуттями й думками з тими, хто з таким ентузіазмом буде тепер нове соціалістичне суспільство за проводом партії Леніна — Сталіна. Його очі до кінця днів життя блищали вогнями боротьби й непримиренності до ворогів трудящих, до фашистів і до всіх інших гнобителів, до гнобителів культури й паліїв війни. Кожному успіхові трудящих у нашій країні, успіхам стахановців, новим формам руху серед жінок, зростанню врожаю й продуктивності праці, викриттю вихваток і підступів з боку ворога й зміцненню оборони країни, і особливо культурному зростанню мас, зростанню літератури й мистецтва він радів, як палкий юнак і як мудрий батько.

Приклад Горького багато чому нас учить.

Горький — геніальний художник слова.

Літераторам, художникам слова цей приклад показує силу слова, коли це слово служить боротьбі за щастя людини і людства, коли це слово доходить до серця людей і народів.

Горький — великий син великого народу.

Простим людям, трудящим приклад Горького показує, що наш народ, як і інші народи, багатий славними талантами, яким раніше тільки у виняткових випадках удавалося вирватися спід спуду, а тепер — відкритий відьний шлях до розквіту, до перемог і слави.

Горький — відданий друг трудящих і натхненник боротьби за комунізм.

Чи потрібні ще докази, що кращі представники людства, які досягли вершини культури й глибокого розуміння затаєної мрії народів про своє щастя, беззавітно цілком віддають свої сили справі комунізму і в цьому бачать своє вище задоволення.

Одне це говорить за те, що справа комунізму на шляху до своєї цілковитої перемоги.

Після Леніна смерть Горького — найтяжча втрата для нашої країни і для людства.

Наша сила в тому, що народ радянської країни, якому Горький віддав увесь свій великий талант і велике серце, піднявся вже на свої могутні ноги, дав простір зростанню своїх безмірних сил і талантів і тим самим переможно втілює в життя надії і мрії кращих представників людства.

ПРОМОВА ТОВ. Н. А. БУЛГАНІНА

(Від московських радянських і партійних організацій)

З великим напруженням населення міста Москви стежило за ходом цієї останньої і рокової хвороби товариша Олексія Максимовича Горького.

Трудящі Москви не тільки тепер, але й завжди раніше з піклуванням стежили за життям цієї великої людини, за її здоров'ям, за тим, як живе й працює великий письменник.

Не було пленуму Московської ради, щоб депутати від імені трудя-

щих не ставили запитань: як Горький, як його здоров'я, як він працює?

І ось, 18 червня, в день смерті цієї чудової людини, урядове повідомлення протягом кількох хвилин сколихнуло все місто.

Всі ми були свідками вчора й сьогодні, як мільйони населення Москви й Московської області прагнули в останній раз подивитися на свого Горького.

До Будинку спілок ішли сотні тисяч робітників і службовців, учених, письменників. Ішли школярі й піонери, щоб засвідчити палку любов своєму великому письменникові й другу. Йшли схвилювані спогадами про його прекрасні твори, в яких кожний старий робітник бачив своє власне тяжке дореволюційне життя і свою боротьбу з гнобителями й поневолювачами.

Товариші, важко знайти людину, яка не знала б, хто такий Горький, яка не знала б в основних рисах його прекрасного минулого, його біографії.

Робітничий клас, трудящі маси бачили в ньому свого письменника, великого письменника, який вийшов з сім'ї трудового народу, бачили в ньому вірного борця за справу робітничого класу, за справу трудового народу.

Він, Олексій Максимович, платив трудящим тією ж палкою любов'ю.

Олексій Максимович жив інтересами робітничого класу, інтересами народу, успіхами й перемогами нашої великої батьківщини.

Живучи в нас, у Москві, він цікавився тим, чим живуть сьогодні московські трудящі.

У розпалі перебудови Москви на основах, вказаних Центральним комітетом партії і товаришем Сталіним, Олексій Максимович палко, так, як тільки він може, цікавився тим, як іде справа.

Він захоплювався й по-дитячому радів успіхам наших заводів, радів, коли з конвеєра заводу ім. Сталіна пішли десятки тисяч прекрасних машин.

Він з радістю поздоровляв московське населення, коли під керівництвом партії й уряду в Москві був закінчений будівництвом і пущений вхід чудовий московський метрополітен.

Олексій Максимович якось висловив бажання ознайомитися з будівництвом і перебудуванням Москви.

Він говорив при цьому, що куди не глянеш, скрізь щонебудь будується, що це може бути тільки у нас, де керує справою уряд народу і більшовицька партія.

Разом з керівництвом московських партійних і радянських організацій Олексій Максимович об'їхав нові школи, новозбудовані хлібозаводи, він жваво цікавився ходом справи. У школі він знайомився з успіхами дітей, з роботою вчителя, давав цінні поради. На хлібозаводі він розповідав, як працював він, і порівнював цей хлібозавод з колишньою тяжкою роботою робітників у царській Росії.

І коли він у той раз, наприкінці цієї подорожі, приїхав до щойно закінченого будівництвом Палацу культури в Пролетарському районі, він заявив там оточившим його, що тепер робітничий клас домігся того, про що він міг тільки мріяти все своє життя.

Олексій Максимович Горький в цій розмові, порівнюючи щойно оглянену ним чудову школу, механізований за останнім словом техніки хлібозавод з усім тим, що він бачив і переживав у старій царській Росії, з гордістю говорив про перемоги робітничого класу.

Він бачив у цих будовах перемігший робітничий клас і могутню велику державу робітників і селян — Радянський Союз.

Він без кінця радів від того, що справа робітничого класу, з якого він вийшов, справа нашої більшовицької партії, за завіти якої він боровся все своє життя, — перемогла безповоротно і остаточно.

Він жив почуттям чудових перемог, якими жили, живуть і житимуть

усі народи нашого великого Радянського Союзу.

Товариші, Олексій Максимович Горький в його прекрасних творіннях — безсмертний.

Він залишив нам багатющу літературну спадщину — кращі твори літератури, де відбито життя і боротьбу трудящих з віковим рабством, боротьбу за справу комунізму, за справу нашої партії, за справу Леніна — Сталіна!

Московський обласний і міський комітети партії, мосрада і обласний

виконавчий комітет сьогодні над прахом цієї чудової людини закликають усіх робітників, робітниць і всіх трудящих бути також, як і Горький, до кінця і беззавітно відданими справі трудящих мас усього світу, справі нашої великої комуністичної партії, справі Леніна — Сталіна.

Московські організації впевнені, що у відповідь на цю утрату великого письменника і борця — сотні і тисячі героїв і талантів у нашій країні помножать свої ряди для остаточної перемоги комунізму в усьому світі!

ПРОМОВА ТОВ. ОЛЕКСІЯ ТОЛСТОГО

(Від спілки радянських письменників)

У художника, який глибоко й правдиво відбиває революційні епохи історії, яким був Горький, у творця, який веде за собою людство для створення визволеного світу, яким був Ленін, — у великих людей не дві дати їх буття в історії — народження й смерть, а тільки одна дата: їх народження.

На цьому стародавньому майдані, де народ тисячоліття створював для себе державу й де створив для всіх вищі форми держави, ми зібралися, щоб поставити в Пантеоні урну з прахом нашого народного і світового письменника.

Дата народження художника — Горького — дев'ятисоті роки. Юнак Пешков зібрав у дивному фокусі своєї душі всі вибухові сили тієї передреволюційної епохи: зібрав увесь гнів пригноблених і експлуатованих, все нудне чекання, всі страсті, яким не було виходу.

Він своїми боками випробував чужу міць купецьких, міщанських і поліцейських кулаків. Він не раз бився, як шажений, один проти багатьох, на оборону ображуваних і при-

нижуваних. І ось у дев'яностих роках цей високий, худий, сутулий, блакитноокий юнак з душею сміливою й палкою, — у ті страшні роки пригноблення й напруженої тиші, — підняв бунт.

У кого живе серце, сказав він, розбивай віцент прокляте міщанське одубіння, іди на простори, запалюй багаття вільного життя!

Широкими мазками, поспішно й геніально він малював тупе й звіряче обличчя класу експлуаторів. Ось вона — російська, вимазана олією нежитна харя. Милуйтеся!

Я ще був хлопчиком, я пам'ятаю те враження грандіозного вибуху, яке пролунало по всьому світу. У затхлому, здавалося б такому міцному, буржуазному житті була пробита бреш, куди направились усі, в кого було живе серце.

За якийнебудь рік ім'я Горького облетіло весь світ. Він став предтечею революції, її буревісником.

Близькість до Леніна організувала його бунт, устремила його містечтво до ясно намічених і конкретних цілей.

Близькість до Сталіна організувала

його роботу: крім особистої творчості, він узяв на себе величезне й важливе завдання керівництва радянською літературою. Він гнівно й незламно вів радянську літературу на світові висоти. Він вів радянську літературу єдиним її шляхом — реалізму, культури, правди, широкого й глибокого пізнання всієї різноманітності нашого радянського життя.

Його керівною ідеєю була формула Леніна: „Саме прагнення до охоплення загального вже врятує нас від косності“.

Такий шлях радянської літератури:

прагнення охопити якомога більше якомога глибше, якомога правдивіше наше складне, творче, зростаюче, нечуване життя. Насторожі цього прагнення стояв і стоїть безсмертний Горький.

Товариші, не жалобним маршем, а переможною піснею життя зустрічаємо великого художника, який живе з нами і який і далі допомагає нам своїм немирущим словом нести високо, все вище факел радянського мистецтва.

Хай живе вічно Горький в наших серцях і в наших творіннях!

ПРОМОВА ТОВ. АНДРЕ ЖІДА

(Від міжнародної асоціації письменників)¹

Смерть Максима Горького затьмарила не тільки Радянську країну, але й весь світ. Великий голос російського народу, який доходив до нас через Горького, знайшов собі відгук в найдальших країнах. І ось чому я тут висловлюю не тільки своє особисте горе, але горе французької літератури, горе європейської культури, горе культури всього світу.

Культура довгий час була переважно привілейованого класу. Щоб опанувати культуру, треба було мати дозвілля, цілий клас трудящих, щоб дати можливість невеликому числу неробів насолоджуватися життям, поповнювати свої знання. Сад культури, літератури і мистецтва був приватним володінням, куди мали доступ не найрозвиненіші, не найздібніші, але ті, хто з дитинства не знав нужди. Завжди було очевидно, що ум не обов'язково зв'язаний з багатством.

У французькій літературі такі люди, як Мольєр, Дідро, Руссо, вийшли з народу, але їх читачі всі були людьми, які мали дозвілля.

Коли велика Жовтнева революція сколихнула глибокі верстви народів, на Заході говорили і повторювали і навіть майже вірили в те, що цей величезний вал затопить культуру. Хіба говорили деякі, культура, як тільки вона перестає бути привілеєм небагатих, не перебуває в небезпеці? У відповідь на це запитання письменники всіх країн згуртувалися, усвідомлюючи незмінний обов'язок: так культура в небезпеці; але небезпека їй загрожує аж ніяк не з боку визвольних і революційних сил: навпаки, вона загрожує з боку тих шарів, які намагаються підкорити собі ці революційні сили, зламати, накласти своє іго на самий розум. Загрозою для культури є фашизми і вузькі, штучні націоналізми, які не мають нічого спільного з справжнім патріотизмом, з глибокою любов'ю до своєї країни. Те, що загрожує культурі, — це війна, до якої неминуче ведуть ці злобні націоналізми.

Я повинен був головувати на Міжнародній конференції письменників для захисту культури, яка тепер відбувається в Лондоні.

¹ Промову виголошено французькою мовою; його промову на російську мову перекладав тов. Мих. Кольцов.

Тривожні звістки про стан здоров'я Максима Горького примусили мене поспішити до Москви, і на цій Красній площі, яка бачила вже стільки славних і трагічних подій, з цього мавзолею Леніна, на який спрямовані всі погляди світу, я хочу голосно заявити від імени письменників, об'єднаних у Лондоні, і від мого власного імени, що піклування про захист культури повинні взяти на себе великі міжнародні революційні сили. Вони повинні її захищати й надати їй нового блиску. Доля культури для нас безпосередньо зв'язана з самою долею СРСР. Ми будемо захищати їх.

Так само як над приватними інтересами кожної країни стоїть велике єдине прагнення до згуртування пролетаріату усіх країн, так над кожною національною літературою розцвітає культура, спільна та єдина для всіх націй; культура, яка виросла з того, що насправді живе і людяне, в особливостях літератури кожної країни, „національної формою, соціалістичної змістом“, як нам сказав товариш Сталін.

Я часто писав, що чим більше в письменника свого, характерного, тим ширше коло він залучає до себе, тому що, будучи більш індивідуальним, він виявляється тим самим більш людянішим. Жодний російський письменник не був більше російським, ніж Максим Горький. І ні до одного з російських письменників не прислухалися з такою увагою в усьому світі.

Я бачив учора, як ішов народ повз труну Максима Горького. Я міг би без кінця дивитись на це незліченне число жінок, дітей, трудящих усіх професій, чийм другом і глашатаєм був Максим Горький. Я з сумом думав про те, що ці самі люди в усякій іншій країні, крім СРСР, були б тими людьми, для яких був би заборонений вхід до цього зала; тими самими людьми, які біля входу в сади куль-

тури натрапляють на страшне „вхід заборонено“, „приватне володіння“. І сльози виступали в мене на очах при думці, що те, що тут уже так природно, здається мені, західній людині, ще таким дивовижним.

І я думав також, що тут, у Радянському Союзі, є щось нове і несподіване: досі в усіх країнах світу великий письменник майже завжди був у тій чи іншій мірі м'ятежником і бунтарем. Більш-менш свідомо, з більшою чи меншою ясністю він думав, він писав завжди проти чогонебудь. Він не згоджувався нічого схвалювати. Він вселяв у розуми і серця настрої непокори, бунту. Сановники, влада, коли б вони вміли передбачити, без сумніву, впізнали б у ньому ворога.

Тепер у Радянському Союзі питання вперше стоїть інакше: будучи революціонером, письменник не є більше опозиціонером. Навпаки, він висловлює волю мас, всього народу і, що прекрасніше всього,— волю його вождів. Ця проблема ніби зникає, і ця перебудова настільки незвичайна, що розум не може її одразу усвідомити. І це тільки одне з багатьох, чим може пишатися СРСР в ці чудові дні, які й далі потрясають наш старий світ. Радянський Союз запалив у новому небі нові зірки, відкрив нові проблеми, про існування яких ми досі не підозрівали.

На Горького припала чудова і слава на долю— зв'язати цей новий світ з минулим і перекинути міст у майбутнє. Він бачив гніт позавчорашнього дня, трагічну боротьбу вчорашнього. Він своїми могутніми силами допоміг упевненій сяючій перемозі сьогоднішнього дня. Він був виразником тих, хто ще сам не міг піднести свій голос, і тих, чий голос уже звучить тепер. Віднині Максим Горький належить історії. Його місце в ряду найвеличніших.

ВЕЛИКИЙ ХУДОЖНИК ПРОЛЕТАРІАТУ

Погас світильник розуму, перестало битися серце Олексія Максимовича Горького. Обірвалася нитка великого і красивого життя. На грані двох епох людства—на закаті капіталізму і на зорі комунізму—жив, творив, боровся, страждав, палко любив і пристрасно ненавидів цей великий син великого російського народу.

Горький був геніальним художником слова. Виліплені в його книгах, в його піснях образи дійшли і доходять до самих глибин почуття і свідомості десятків мільйонів людей. Змальовані Горьким люди, наче живі, стоять перед очима кожного, хто хоч раз прочитав його твори. У нього було гостре соколине око, яке історія дає художникові раз у сторіччя. Мова його творів проста і народна, як тільки може бути велично простою мова письменника—обранця історії. Він прекрасно вмів бачити і в геніально-простій художній формі узагальнювати бачене, передати його масі народній так, щоб запалити її любов'ю і ненавистю до героїв своїх творів.

А як він умів любити, як він умів ненавидіти! Любов до трудящої людини пронизує кожний твір Горького, мабуть, ніхто з великих художників світу так правдиво не описав життя людського „дна“ при капіталізмі, ніхто так правдиво у всьому його жаху не показав життя народних низів царської Росії. Разом з тим Горький, великий художник пролетаріату, як ніхто зумів у художніх образах показати золоту душі трудящої лю-

дини, яке придушене і обпльоване при капіталізмі й у всьому блиску засяє після повалення ладу експлуатації. Ненависть Горького до цього ладу—величезної сили динаміт, яким висаджується в повітря старий світ насильства і гніту, мерзоти і бруду, крові і користі, міщанства і сірості життя.

Людина революційної дії і сміливого польоту думки, він усіма фібрами душі ненавидів міщан—лякливих, косних, безруких, самозакоханих, обмежених. Родоначальники наукового соціалізму задовго до днів розквіту таланту Горького писали: філософи лише по-різному пояснювали світ, а завдання полягає в тому, щоб змінити його. Виходець з самих низів народних, який на собі зазнав підлоту і мерзенність старого світу, Олексій Максимович Горький все своє свідоме життя віддав на те, щоб змінити світ, переробити його. І кожний рядок його пісень і казок, повістей і романів, оповідань і статей дихає благородним жаром революційної дії. Недарма щільно пов'язав він своє життя з більшовизмом, недарма був він близьким другом Леніна і Сталіна.

Ленін не раз писав, що „Горький—величезний художній талант, який приніс і принесе багато користі все-світньому пролетарському рухові“. Ленін писав, що „Горький безумовно найбільший представник пролетарського мистецтва“, який „міцно зв'язав себе своїми великими художніми творами з робітничим ру-

хом Росії і всього світу". Іскри більшовизму, великі ідеї Леніна і Сталіна запліднювали величезний художній талант буревісника соціалістичної революції. Задовго до перемоги пролетаріату, в чорні дні панування реакції Горький чув наступну бурю:

„Он уверен, что не скроют тучи солнца, нет, не скроют!.. — Буря! Скоро грянет буря! Это смелый буревестник гордо реет между молний над реющим гневно морем; то кричит пророк победы: — Пусть сильнее грянет буря!“

Горькому пощастило дожити до наших днів, коли грянула на його великій батьківщині буря соціалістичної революції і виглянуло вже над світом сонце соціалізму. Ця перемога не далася даром. Російський робітничий клас, якому історія дарувала вождями Леніна і Сталіна і призначила стати вожаком міжнародного пролетарського руху, — російський робітничий клас немало життя і крові кращих своїх синів віддав боротьбі за торжество революції. Олексій Максимович Горький — палкий буревісник пролетаріату, активний борець за перемогу комунізму. Він був соколом більшовицької революції і лютою ненавистю презирав і ненавидів вужів, змій і гадів меншовизму й інших видів буржуазного лібералізму. В роки, коли меншовицькі вужі, пропищавши: „Не треба було братися за зброю“, сховались від небездєк і бур революції, Горький оспівав смілих соколів більшовизму, які були „живым примером, призывом гордым к свободе, к свету!..“

І він сам був таким прикладом. Він писав і транспортував більшовицькі листівки, співробітничав у більшови-

цьких газетах, діставав гроші і організовував явки для роботи партії. Не раз потрапляв він до рук жандармів, був у засланні, сидів у Петропавловській фортеці і в Метехському замку, в тюрмах Нижнього і Майкопа.

Перемога соціалістичної революції в СРСР дала новий поштовх розквітові таланту Олексія Максимовича. У роки соціалістичних перетворень Горький продовжує дарувати людству нові геніальні художні твори і разом з тим знову береться за перо публіциста — трибуна комунізму. Сам великий майстер культури, він підносить свій голос до майстрів культури капіталістичного світу і показує інтелігенції, що шлях всього чесного в людстві лежить до пролетаріату, до СРСР, до соціалізму.

Оточений любов'ю всього радянського народу, всіх трудящих, чим беззавітним був він другом, Олексій Максимович до останнього свого подиху лишався палким і вірним бійцем за справу Маркса, Енгельса, Леніна і Сталіна, бійцем за комунізм, ініціатором і творцем багатьох безсмертних літературних пам'яток нашої епохи.

Великий талант Горького, великі його заслуги перед новим людством, і ніколи не поглине його світлого імени повільна Лета — ріка часу. В пам'яті трудящегося людства довгі віки буде немеркнушим огнем горіти ім'я великого російського письменника, геніального художника слова, беззавітного друга трудящих, борця за перемогу комунізму — товариша Олексія Максимовича Горького.

Перед смертним його ложем в скорботі величній партія більшовиків, робітничий клас, всі народи Радянського Союзу схилиють свої прапори.

„ПРАВДА“.

М. Горький

ПІСНЯ ПРО БУРЕВІСНИКА

Над простором синім моря вітер гори хмар збирає. А між хмарами і морем там ширяє Буревісник, наче чорна блискавиця.

То крилом торкає хвилю, то летить стрілою в хмари, він кричить — і хмари чують радість в смілім крику птаха.

В крику цім — жадоба бурі! Силу гніву, племін палу і упевненість звитязця чують хмари в цьому крику.

Чайки стогнуть, чувши бурю, — стогнуть, в остраху над морем, і на дні свій жах готові перед бурею сховати.

І гагари теж там стогнуть, — їм, гагарам, не відчуті насолоди битв життєвих: грім ударів їх лякає.

Глупий пінгвін товсте тіло боязко ховає в скелях... Тільки гордий Буревісник вільно й сміливо ширяє над пінястим сивим морем!

Все похмурніше і нижче хмари купчаються над морем, і співають, ринуть хвилі в височінь назустріч грому.

Грім гуркоче. Хвилі гнівно сперечаються із вітром. Ось в міцних своїх обіймах вітер зграю хвиль стискає і кидає, що є сили, в лютій злобі їх на скелі, розбиваючи на бризки й порошок — гори смарагдові.

Буревісник же ширяє, наче чорна блискавиця, як стріла він ниже хмари й піну хвиль крилом зриває.

Ось шугає він, мов демон — гордий, чорний демон бурі — і сміється, і ридає... Він із чорних хмар сміється, він од радості ридає.

В гніві грому, — чуйний демон, — він давно утому чує, та він певен: не сховають хмари сонця, не сховають!

Вітер вие... Грім гуркоче...

Синім полум'ям палають зграї хмар над виром моря. Море ловить блискавиці і в своїй безодні гасить. Наче вогненні змії, в'ються в морі і зникають в хвилях ясні блискавиці.

— Буря! Скоро гримне буря!

Це сміливий Буревісник серед блискавок ширяє над ревучим гнівним морем, він віщує перемогу:

— Хай сильніше гримне буря!

Іван Вирган

СОЛОВЕЙ

Солов'я стривожив трепет соковитих віт.
Як же йому вищебетать на деревах цвіт?

Тьохнув долом — розкотились перстені - квітки,
А горою — затріщали тут і там бруньки.

І зайшовся, і залився співом соловей,
Розсипаючи перлини серця із грудей.

І забудь усе на світі, тільки б розцвіли,
Тільки б птиці і дерева в розкоші жили.

Приснули бруньки червоні соком медяним,
І на вітах стало тісно гронам восковим.

Обібравшись меду, бджоли не могли злетіть.
Солов'я ж не стало — весь він перелився у цвіт.

Хаїм Гільдін

МІЙ БАТЬКО

Мій батько вантажив зерном кораблі,
Жили з його праці нероби,
і піт заливав йому очі сумні
до гроба,
до гроба,
до гроба.
А мати поля засівала слізьми,
посохлі поля України,
ждучи нагороди од рук Єгови —
діткам своїм шила торбини.
А я, на тринадцятім, став до станка,
не знаючи й днини ясної;
мене боротьба полонила важка,
став молот моєю судьбою.
Мій батько давно вже в могилі лежить,
на камені напис клекоче:
„Син Залмана, Мотел, спокійно тут спить,
єврей благочесний,
робочий“.
Та словом єдиним ніхто не згадав,
що спруту вантажив він жито,
голодним і згорбленим ледь дочвалав,
щоб тут, у могилі, спочити.
Пониклий стою над могилою я,
і в серці,—
крім люті, нічого.
Весь вік у нужді,
у ярмі все життя,
й не бачить до щастя дороги.
Мій батько вантажив зерном кораблі,
і сіяла мати сліз роси.
З косою на рабство повстав я —
і дні
мені,
як пахучі покоси.

З єврейської переклав

Володимир Сосюра

Михайло Доленго

МЕРЕФ'ЯНСЬКИЙ БІР

Братки — фіалка жовто - біло - синя
Під соснами. І в хмарній піні день,
А жайворонки співу не зупинять.
Ти, вгору подивившись, далі йдеш,
Де стовбури густішають, як натовп :
Онуки, діти, знов батьки й діди.
Нога вгрузає в мох, і ягелю багато.
„Котяча лапа“ квітне. Підожди.
Тут десь ховається — дивись — грушанка.
У неї ж листя свіже цілий рік,
Смаглий фарфор — цвіт її. Щоранку
Він тихо пахне саме в цій порі.
Сон перецвів. Супліддя волохате —
Хвостів покручених чудний клубок.
Таке цибате у букеті в хаті
Нагадує туманність між зірок.
Зірки жовтіють п'ятипелюсткові,
Запалені опівдні й на піску —
Горить життя завжди наготові
До краю вести лінію палку.

Петро Дорошко

* * *

Я п'ю воду з чистої криниці,
Із незайманого джерела,
Та ще п'ють її співучі птиці.
А навкруг гриби і полуниці,
І сліди — козуля перейшла.

А навкруг дубів верхи високі,
На дубах порепалась кора.
То земні, то невичерпні соки
Не містяться в стовбурі. Горять
Крони, рівно пожовтю укриті,
Відгорять, щоб знов за рік горіти.

Я п'ю воду з повної криниці,
Відчуваю свіжість джерела.
А навкруг гриби і полуниці,
І щебечуть перельотні птиці.
І земля — піснями зацвіла.

Наталя Забіла

З „ПІСНІ ПІСЕНЬ“

1

Як вночі павутинням сплелася імла,
на моєму самотньому ложі
я шукала тебе ... Я тебе не знайшла,—
той, без кого я жити не можу ...

Так устану же я і по місту піду,
по завулках і сонних майданах ...
О, невже я ніколи тебе не знайду,
мій єдиний по - правді коханий ?..

2

Вийдем, глянем в ранішню пору ми,
як гранати цвіт дали садам.
У пахучій млі під мандрагорами
я тобі любов мою віддам.

Всіх плодів, в садах моїх розгублених,
я зібрати досі не змогла ...
Це для тебе, друже мій улюблений,
і лише для тебе зберегла !

Майк Йогансен

МАТИ

Не пам'ятаю, як мене плекала
І як навчала простих людських таен:
Ходні і мови

І, що до вокзалу
Гулять водила — я не пам'ятаю.

Але буває так: в якімось руським слові
Крізь листя літер в чорнокнижнім гаї
Сплетуться пальці дивної любові,
М'які й гарячі

і тоді — я знаю.

Ст. Крижанівський

ЛІРИКА

I

У старім саду ми рвали терен,
Цю поживу осені терпку,
Пасли скот серед колючих стерень,
Це було один раз на віку.

І того не можу я забути,
Як, здіймаючи дорожний пил,
Ми шукали край, де мусить бути
Сходиться з землею небосхил.

II

У криниці джерела глибокі.
З неї ми черпаємо давно.
Мої роки, незабутні роки,
Ще не швидко я побачу дно.

А як висохне в яру криниця,
Непотрібні цебра поб'ємо.
Будуть крила — здіймемось, як птиці,
І шукать джерел полетимо.

Арон Копштейн

ХАЗКОРО¹

„Отец лежит в аллее роз“. А. Блок

У січні вмер отець. Горбаті гробарі
Прийшли увечері й сиділи до зорі
Без каганця, у місячному сяйві,
Такі непевні, недоречні, зайві.
Покривлена відтулина вікна
Світила нарочито - неспокійно,
Отець лежав. Пожовкла сьвіна
Скуйовдилась. І ніч летіла кіньми,
Запіненими, хмарними. І потім
Ковтав я воду спраглим чорним ротом.
... І скинули у яму. Десять рук,
П'ять черепів і вісім ніг. Каліку
Сховали з ними. Тишина навкруг,
Напружена, широка і столика.
На цвинтарі в могилі десять рук ...
Візьміть мої довгасті крепкі руки,
Все заберіть — і погляди і рухи.
Я все таки, я все таки не вму.
У січні вмер отець. Я не знайду
Могили. Я приїду, може, в серпні,
Відчую серце, кляте і нестерпне,
Світання в яблуневому саду,
бо я не вму, хоч силу заברי,
Склепи зіниці, зупини дихання,
І хай не йдуть спокійні гробарі
Чекати на підводу до світання,
Що навіть мрець відчує: вже кінець.
Багато років тому вмер отець.

¹ Поминання (евр. мов.).

Григорій Літвак

ГОРНІСТ ГРАЄ ЗОРЮ

От він став серед двору, один,
Задуманий, на золотім снігу.
Протинаючи поволі тьму,
З висоти, із голубих долин,
Сходять зорі на плече йому.
Але вже, химерний і морозний,
За казармою світанок засвітав.
Він сурму свою до зір підносить,
І йому на відповідь так просто
І так весело зірничі мерехтять.

З російської переклав
В. Свідзінський

Хана Левіна

ВЕСНА

Озера прозорі і воду до дна
У тихий комиш загортає весна.
І день чимраз довший, високий, долугий
Виводить трави з подолів до лугу.
Грави соковитої Івши досхочу,
Корови сплять, не заплющують очі.
І в тиші проходить по плугові плуг,
І коні розумні виходять за луг,
Спокійно скоряючись рідая слову.
Берези в задумі плакають обнову.
Для чого ж така тишина у полях?
Ні слова. Мовчання. Тільки яливи
Бездумно схиляють голови сині:
Вони вже одягнені. Далі і далі
Проходять плуги, ніби все вже сказали:
— Бо час готуватись до цвіту зростання,
Робота любить глибінь і мовчання.

З єврейської переклав
Майк Йогансен

Терень Масенко

ЗИМОВА ПІСНЯ

Через тишу ночі, крізь поля
Все зі мною мила розмовля.
Листя шерх: її дитячі губи,
Птиці крик: далекий голос любий.
Та крізь тишу ночі, крізь поля
Милої не видно звідділя.

Так дививсь! побачити не міг.
А на землю впав глибокий сніг.
На деревах птиці не ночують —
Я вже голосу далекого не чую.
Тільки пада, наче зорі, сніг
На долину споминів моїх.

Грудень 1935

Ігор Муратов

ВОГНІ НА ТРАМВАЯХ

Із присмеречних пут,
з передвесінньої мряки
вибризнули й цвітуть
трамваїв строкаті знаки:

Аж в Лосеві одпливли —
причальють до вокзалу
в молочній оправі імлі
два тьмяних корали. Мало! —

Це ж в сутінь суцільно-сіду —
каленої сталі стріли?!

... Ні, просто це вишні дозрілі в саду,
Мене ти під ними зустріла ...

Вагон до заводів. Огні
на Токовій запалали,
як одсвіти крижані,
як радуги цятка. Мало! —

Це ж синього ставу глиб,
Це птиці казкової крила!?

... Ні, просто це проліски. Знаєш — коли?
Коли я почув: „розлюбила“.

Ой, що ж там! То парк з туманів
так дивиться зеленозріно?
Чи дальнього моря приплив
дві краплі закинув? Невірно!

Словами любові труї,
образою обдаровуй!!
То ж світяться очі студені твої,
що стали моїми ізнову ...

Січень 36 р.
Харків

Микола Нагнибіда

ПОМИЛКА ПЕРЕХОЖОГО

Пізнаю себе у бурі,
Пізнаю тебе в затишші ...
Мовчазні тому, похмурі
ми сиділи на узвишші.

А ліском, уже пожовклим,
Йшов лісничий старкуватий :
„Бач, закохані замовкли,
Мабуть щастя, що й казати“ ..

Гр. Петніков РЕВОЛЮЦІЯ

1

Вона ввійшла, як сполохи в тіні,
Росла як степ, як полк буденних,
І от — оці Росії дні
Як начерк блискавок зелених...

2

Як горяна ріка впадає в темінь лона,
Вона вникає в ночі повноту,
Або углиб тривожно вухо клонить,
Щоб одгукнутись музикою тут.

3

То прибували роки — тихо як вода,
І золота барилася сокира,
Грозою граючи, руда,
Вставала знов за пагорбами миру.

4

Вона родила в муках від напруг
Веселих серцем, — і прощаючись з минулим
Поволі йшли, напружуючи слух,
Випростуючи задубілий тулуб.

5

І брались жити у нескінчених домах:
В диму гіркому клали цеглу ржаву,
Сталеві дятли тукали в цехах,
Крізь піт і кров — за молодість і славу.

6

Вона виходила поволі в роль
Ще в кураві від кулеметів, коней,
Як ти, як я, то читач, то герой,
Як садівник із квіткою в долоні.

7

Вона — як рідний край, як дих, як ти,
Як ми в підйомі задуваєм домни,
Над зоряною повісткою тих
Сторожових огнів могучий спомин.

Переклав Майк Йогансен

Марія Пригара

СТРУМОК

Скеля впала в ущелині тісній
На прим'ятий, розтерзаний мох,
І спід неї, співучий, як пісня,
Покотився веселий струмок.

Він біжить і співає, співає
У безжурну, дзвінку далечінь.
Марно скеля над ним розгортає
Сумовиту погрозову тінь.

Володимир Свідзінський

КИТАЄЦЬ

Вибігає на море човен —
Такі вигинисті груди.
На човні капелюх як сито.
Попід тим капелюхом люди.

Небагато, один китаєць,
В руках вудочка тростинова.
Віють пальми, шугають баклани.
На горах снігу обнова.

А чомусь він сумний, китаєць.
Загадався, забув про вудку.
Виринає дельфін із моря:
„Китайче, не треба смутку“.

„Ну, як же не треба смутку?
Мій кораблик такий пасматий,
Сам я молод, тоненькі вуса
Ще й червоні на мені шати.

А поглянь же ти: я не вільний.
І з такою вродою пишною
Примальований до фаянсу
Чиєюсь рукою зловтішною“.

1935

Володимир Сосюра

ВЕСНОЮ

Розквітне блакить наді мною,
криницею пісня заб'є,
і сповниться серце весною,
закохане серце моє.

Узорами сонячні плями!
одягнуть панелі й мости,
і люди щасливі квітками
по вулицях будуть іти.

Вітчизно моя! За тобою
крилами любов моя б'є ...
весною, весною, весною
ти сповнила серце моє.

Січень 1936

М. Хашеватський

ПОДІЛ У КИЄВІ

Удень — то вулиць завулиці
Сонце, залізо, бетон.
Вночі — такий не забудеться
Сон.

Удень — це версти над версти
Курява, коней, колін,
Вночі — це зоряна пересип
Небо саме на землі.

З єврейської переклав
Майк Йогансен